

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2548

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ฉลอง ของเดิม

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กันยายน 2548

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

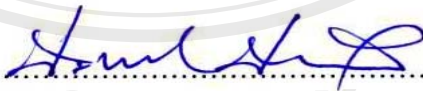
ฉลอง ของเดิม

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

..... ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

..... กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี

..... กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ ภูประเสริฐ

13 กันยายน 2548

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระในครั้งนี้ สำเร็จด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจแก้ไขจนการค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประหยัด ปานดี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรรณิการ์ ภูประเสริฐ กรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ ที่ได้กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำในการแก้ไขรายงานการค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้ รวมทั้งท่านอาจารย์ประจวบ คำบุญรัตน์ อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการและผู้เชี่ยวชาญการศึกษาบนที่สูง ที่กรุณาให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านประธานกรรมการที่ปรึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ร่วมสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 6 ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ทุกคน

ขอขอบคุณ คุณประยูร ทองศิริกุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวิน คุณสุรชัย ท่าเทศ เจ้าพนักงานป่าไม้ 5 ประจำอุทยานแห่งชาติสาละวิน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวินทุกคน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลนำสำรวจพื้นที่และให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอขอบคุณ คุณพิทักษ์ เยสุวรรณ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่คง นายสุพัฒน์ ตาสิงห์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่ขาม อำเภอแม่สะเรียง คุณสุรพันธุ์ ฟ้าอร่ามศรี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย และคุณอดุลย์ สุภลักษณ์ ประธานชมรมธุรกิจนำเที่ยว อำเภอแม่สะเรียง ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณมารดา ที่ห่วงใยให้กำลังใจตลอดระยะเวลาการศึกษา ขอขอบคุณภรรยา บุตร ทั้ง 3 คน ที่คอยให้กำลังใจในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระในครั้งนี้สำเร็จด้วยดี และขอขอบคุณ คุณประหยัด ดาวราม ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์บ้านพักในระหว่างการศึกษา เพื่อนร่วมรุ่น Mem 6 โดยเฉพาะคุณวารุณี ชติเตมิ ที่ช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูล คุณนฤมล แก้วป้อม ที่ช่วยเหลือในการตรวจทานรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย การเขียนบรรณานุกรมและจัดทำรูปเล่ม ข้าราชการ พนักงาน ในสังกัดสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง ตลอดจนญาติ พี่น้อง ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยเฉพาะคุณพิระพงษ์ บุญวัฒน์ ที่ช่วยเหลือในการถ่ายภาพและร่วมสำรวจเก็บข้อมูล

ผู้เขียนหวังว่ารายงานการค้นคว้าฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และอุทยานแห่งชาติ
สาละวินในการพัฒนาศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ยั่งยืนต่อไป

ฉลอง ของเคิม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ถึงขณะนี้ไม่เพียงพอ ชุมชนท้องถิ่นยังไม่ได้มีโอกาสแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว ขาดการ
ประชาสัมพันธ์เชิงรุก และการจัดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยาน
แห่งชาติสาละวิน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านการ
จัดการ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ 4) ด้านการมีส่วนร่วม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

Independent Study Title Potential of the Salavin National Park, Mae Hong Son Province
to Extension for Ecotourism

Author Mr. Chalong Khongderm

Degree Master of Arts (Man and Environment Management)

Independent Study Advisor Assoc. Prof. Dr. Anurak Panyanuwat

ABSTRACT

This research aimed to study the context, factors and potential of the Salavin National Park, Mae Hongson province in ecotourism promotion, existing problems and obstacles of such promotion, and to analyze and provide guidelines for ecotourism potential development in the study area. The instruments used in data collection were a set of questionnaires, field survey forms and interview format. The key informants consisted of community leaders, the National Park Head, National Park staff and the president of tourism business of Mae Sarieng district. The samples consisted of 360 Thai tourists, over 15 years of age. The data collected by the use of questionnaires were analyzed by using descriptive statistics including frequencies, percentages, means, and standard deviations.

The study found that the Salavin National Park potential in attraction accommodation, carrying capacity and services was good while its amenities and publication were acceptable. However, the activities and accessibility was in need of improvements.

Problems and obstacles were such as lack of activity diversity, insufficiency of ranger staff, limited budget, amenities, infrastructure, and inefficient publication. Visitors stated that there was a lack of data collection from the tourists.

Based on those findings, four potential areas for ecotourism development of the Salavin National Park were proposed to develop the park's potential in area, management, activities, and increasing local community participation.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษา	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9
2.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	17
2.4 แนวคิดการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศสำหรับอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	20
2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น	23
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา	30
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา	32
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
3.2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	34
3.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	35
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	37
3.6 การแปลผลข้อมูล	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	39
4.1 บริบทของพื้นที่และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	40
4.2 ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	59
4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน	69
4.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	71
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
5.1 สรุปผลการศึกษา	75
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	78
5.3 ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ภาพประกอบการศึกษาที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน	87
ภาคผนวก ข แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	96
ภาคผนวก ค แบบสำรวจสภาพทั่วไปในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน	102
ภาคผนวก ง เอกสารที่เกี่ยวข้อง	105
ประวัติผู้เขียน	124

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ประชากรและหมู่บ้านในเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน	45
2 ข้อมูลประชากรที่อาศัยอยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติสาละวิน	46
3 จำนวนบ้านพักที่เปิดบริการให้นักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน	50
4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป	56
5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	58
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ ความสวยงามและดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานสาละวิน	60
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติสาละวิน	61
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ ความปลอดภัยในอุทยานแห่งชาติสาละวิน	62
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ สิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติสาละวิน	63
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ ความสามารถในการรองรับของอุทยานแห่งชาติสาละวิน	64
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ การบริการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน	65
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ การคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	67
13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศแนวหน้าในด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนกว่า 300,000 ล้านบาทต่อปี จากนักท่องเที่ยวนานาชาติ ประมาณ 9.5 ล้านคน ลักษณะของนักท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากการแสวงหาความบันเทิงเป็นสาระบันเทิง ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงมิใช่การหาความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สาระเป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่มีคุณค่า (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546)

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีมากมายที่สำคัญ ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและสภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงอัน เนื่องมาจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น จากการประชุม Earth Summit เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในที่ประชุมมุ่งเน้นสู่ประเด็นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งเน้นสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ทำให้เกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการ คือ กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสความต้องการศึกษาเรียนรู้ และกระแสความต้องการพัฒนา โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์พื้นที่ทำการเกษตรมีน้อย จากภาพถ่ายดาวเทียม เมื่อปี 2543 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ป่า 11,433.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 89.66% ของเนื้อที่จังหวัด (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2547) นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าแล้วยังมีธรรมชาติที่สวยงาม จึงมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจำนวนมาก ในปี 2546 มีนักท่องเที่ยว จำนวน 268,347 คน รายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 1,132.02 ล้านบาท ปี 2547 มีนักท่องเที่ยว จำนวน 301,479 คน รายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 1,276.19 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำนักงานภาคเหนือเขต 1 เชียงใหม่, ลำพูน, ลำปาง, แม่ฮ่องสอน, 2548) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดจึงได้เน้นเรื่องการท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่กำหนดไว้ว่า “จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รักษาสีเขียวและทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มบทบาทการค้าชายแดน ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต” (จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2547)

อุทยานแห่งชาติสาละวิน เดิมเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าสาละวิน และป่าแม่ขวมฝั่งขวา กรมป่าไม้ได้ดำเนินการสำรวจเพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อ ปี 2532 ในระยะแรกเป็นอุทยานแห่งชาติ (เตรียมการ) ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดิน ป่าแม่ขวมฝั่งขวาและป่าสาละวินในท้องที่ตำบลแม่คง ตำบลบ้านกาบ ตำบลเสาหิน ตำบลแม่ขวม อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นอุทยานแห่งชาติโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 111 ตอนที่ 50 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2537 อุทยานแห่งชาติสาละวินมีพื้นที่ 721.52 ตารางกิโลเมตร หรือ 450,950 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน มีเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนจากเหนือจดใต้ เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาถนนธงชัย ความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 200-1,109 เมตร เป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์หลากหลายด้วยสัตว์ป่า พรรณไม้นานาชนิด โดยเฉพาะไม้สัก ซึ่งถือว่าเป็นผืนป่าไม้สักที่มีความอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศไทยอุทยานแห่งชาติสาละวินอยู่ติดกับประเทศเมียนมาร์ โดยมีแม่น้ำสาละวิน ซึ่งเป็นแม่น้ำสาละวิน ต้นน้ำอยู่บนเทือกเขาสูงประเทศทิเบต ซึ่งปกคลุมไปด้วยหิมะเช่นเดียวกับแม่น้ำพรหมบุตร แม่น้ำอิระวดี แม่น้ำยั้งจือ แม่น้ำฮวงโห และแม่น้ำโขง ประชาชนที่อาศัยอยู่สองฝั่งแม่น้ำดังกล่าวได้อาศัยน้ำจากหิมะที่ละลายผสมกับน้ำฝนที่ตกในระหว่างการไหลสู่ที่ต่ำเพื่อการอุปโภคบริโภคมาเนิ่นนาน แม่น้ำทั้ง 6 สาย แม่น้ำต้นกำเนิดจากที่เดียวกัน แต่เมื่อไหลลงได้ก็แยกห่างกันออกไปเหมือนรูปพัดและไหลลงทะเลตั้งแต่ทะเลเหลืองจนถึงอ่าวเบงกอล แม่น้ำสาละวินไหลผ่านประเทศจีน เมียนมาร์ ไทย แล้วไหลวกกลับเข้าเมียนมาร์ ลงอ่าวมะตะมะในทะเลอันดามันที่เมืองมะละแหม่ง รวมความยาวแม่น้ำสายนี้ ประมาณ 3,151 กิโลเมตร สองฟากฝั่งแม่น้ำสาละวินไม่มีเมืองใหญ่ๆ ตั้งอยู่ซึ่งต่างกับแม่น้ำอีก 5 สาย ซึ่งมีเมืองสำคัญตั้งอยู่มากมาย ช่วงไหลผ่านประเทศไทยประมาณ 130 กิโลเมตร ใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดนประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ อยู่ทางทิศตะวันตกของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ช่วงเวลาตอนเช้าและเย็น แม่น้ำสาละวินบริเวณบ้านแม่สามแลบและบ้านท่าต่าฝั่งจะมีทิวทัศน์สวยงามมาก ช่วงฤดูหนาวและฤดูแล้งระดับน้ำจะลดต่ำมองเห็นหาดทราย หาดหินสลับกับโขดหินใหญ่ที่สวยงาม เหมาะแก่การกางเต็นท์พักแรมบนหาดหิน หาดทรายและนั่งเรือศึกษาธรรมชาติ และชมความงามของลำน้ำและทิวทัศน์ธรรมชาติริมสองฝั่งลำน้ำสาละวิน นอกจากนี้ ภายในอุทยานแห่งชาติสาละวินยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ต้นสักที่มีขนาดใหญ่

เป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากต้นสักใหญ่ที่อำเภอป่าตอง จังหวัดอุดรธานี มีขนาดโตวัดโดยรอบ 8.32 เมตร น้ำตกรุนแรง ทะเลหมอกยามเช้า เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ และการเยี่ยมชมวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวกระเหรี่ยง ชาวไทยใหญ่ ที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน (อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2548)

ถึงแม้อุทยานแห่งชาติสาละวินจะมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สวยงามและน่าสนใจเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก และมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวรอง แต่จำนวนนักท่องเที่ยวยังมีน้อย ทั้งที่อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่เพียง 196 กิโลเมตร การเดินทางก็สะดวก เนื่องจากมีถนนลาดยางตลอดสาย จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ปี 2545 มีนักท่องเที่ยว จำนวน 12,781 คน ปี 2546 มีนักท่องเที่ยว 9,679 คน (อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2547) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจว่าอุทยานแห่งชาติสาละวิน มีศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับใด มีปัญหา อุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติสาละวินต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

1.2.2 เพื่อศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาได้กำหนดศึกษาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน ตำบลแม่คง ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรเป้าหมายที่กำหนดศึกษาประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ดังนี้

- 1) นักท่องเที่ยว จำนวน 370 คน
- 2) ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหรือ
- 3) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน
- 4) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวิน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน จำนวน 6 คน
- 5) ประธานชมรมธุรกิจนำเที่ยวในท้องที่ จำนวน 1 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) บริบททั่วไป ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ที่ตั้งและอาณาเขต สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ประชากรในและรอบเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน และการจำแนกเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติ

2) ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- ปัจจัยภายใน ได้แก่ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บุคลากร งบประมาณ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการรองรับ และการจัดการขยะและน้ำเสีย

- ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การคมนาคม การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

3) ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

4) วิเคราะห์ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5) นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลาศึกษา ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2547 – มิถุนายน 2548

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษา

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความพร้อมของอุทยานสาละวิน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยพิจารณาจากองค์ประกอบภายใน ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บุคลากรงบประมาณ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการรองรับ การจัดการขยะและน้ำเสีย และองค์ประกอบภายนอก ซึ่งประกอบด้วย การคมนาคม การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำหรือการดำเนินการใดๆ ต่อแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การป้องกัน การบำรุงรักษา การพัฒนา รวมถึงการจัดการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ

ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ หมายถึง นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลแม่คง ตำบลแม่ข่ม อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่สถานประกอบการท่องเที่ยวประยุกต์ใช้จากความเป็นธรรมชาติของระบบนิเวศ และระบบสังคมของพื้นที่ศึกษา ในที่นี้ธรรมชาติของระบบนิเวศครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์ บริการ และการขายสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตก สภาพทิวทัศน์ สภาพธรรมชาติที่ครอบคลุมระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงวิถีชีวิตส่วนระบบสังคมครอบคลุมถึงชีวิตชนเผ่า ประเพณี และวัฒนธรรม

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน หมายถึง ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราวที่ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติสาละวิน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญในการจัดการกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการอนุรักษ์ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบแก่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทั้งวัฒนธรรม มีการให้การศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้อง องค์กรท้องถิ่น และชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นแนวคิดในการศึกษา การอธิบายเนื้อหา และปรากฏการณ์ที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 2.1 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.4 แนวคิดการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- 2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงทิศทางไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2523 โดยมีการนำเสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ในรูปแบบต่างๆ เช่น Self, green, Sustainable และ Ecotourism และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก

ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

เมื่อ ปี พ.ศ. 2533 การประชุม Globe 90' Conference ที่เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาไว้ให้อนุชนรุ่นต่อไป การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงมีความหมาย รวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและขบวนการทางระบบนิเวศวิทยาไว้” ศรีพร สมบุญธรรม (2536)

ปี พ.ศ. 2535 ที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและพัฒนา (Earth Summit Conference) ณ ประเทศบราซิล ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใด จะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท” (สวัสดี อาสาสมัครกิจ, 2542)

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อังกิน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวรวมทั้งการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดย

- 1) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
- 2) ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
- 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
- 4) ต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ภาวเดช พัทฒวิเชียร (2539) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ต้องมีการบูรณาการใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ แหล่งท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยว และการตลาด และแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกัน เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ในการท่องเที่ยว นั้นจะต้องพยายามให้เกิด “ความรู้” และ “รับผิดชอบ” วิธีการที่จะก่อให้เกิดทั้งความรู้และความรับผิดชอบจะต้องดำเนินการผ่านระบบการศึกษา ผ่านเยาวชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (อังกแล้ว) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสัมพันธ์อย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน และมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างดีเยี่ยม” ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวประเภท

ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม

- 2) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- 4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 6) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่า การพัฒนาจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 3 ประการ คือ

- 1) สิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยว (Attractions) ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้าง หรือสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ อาจจะเป็นสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับสถานที่ (Site) หรือสิ่งดึงดูดใจจากเหตุการณ์ (Events)
- 2) ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 2.1) ปัจจัยพื้นฐาน อันได้แก่ การคมนาคม ยานพาหนะ ลานจอดรถ น้ำ ไฟฟ้า ระบบกำจัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบการสื่อสาร (โทรศัพท์ ไปรษณีย์ ฯลฯ)
 - 2.2) สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก สถานเริงรมย์ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว เป็นต้น
- 3) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) คือ วิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีความหมายครอบคลุมเรื่องของยานพาหนะ ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งความสามารถในการเข้าถึงนี้มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง 2 ประการ คือ
 - 3.1) องค์ประกอบเชิงปริมาณ หมายถึง ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ความจุ และความถี่ของยานพาหนะ
 - 3.2) องค์ประกอบเชิงคุณภาพ หมายถึง ความสะดวกสบายในการเดินทาง และความปลอดภัย

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันและสงวนโอกาสต่างๆ ไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกับคนปัจจุบัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นต้นทุนในการดำเนินการ และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (ททท. กองวางแผนโครงการ, 2528 อ้างใน พระมหาสุณิธย์ อบอุ่น, 2541)

1) ประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือมีความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำลำธาร ชายทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์ และสภาพทางภูมิศาสตร์อื่นๆ นอกจากนี้ยังรวมบริเวณซึ่งมนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุงเพื่อตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศต่างๆ

2) ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์เราได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน และมีผลดึงดูดในทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พระราชวัง ศาสนสถาน โบราณวัตถุสถาน อนุสรณ์สถาน และพิพิธภัณฑ

3) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพชีวิตไทยริมคลองตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา งานเทศกาล ประเพณี และสวนสนุก

จากการประชุม Earth Summit เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในที่ประชุมมุ่งเน้นสู่ประเด็นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการ ดังต่อไปนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542)

1) กระแสความต้องการให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลก เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ไปจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ

2) กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็น กระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการ ท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพอใจแก่นักท่องเที่ยว ในรูปแบบใหม่

3) กระแสความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ ท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่น ยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากกระแสหลักทั้ง 3 กระแส ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือก ใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบเดิม โดยมีการประยุกต์รูปแบบการท่องเที่ยว ที่นำไปสู่กระแสหลักทั้ง 3 มานำเสนอหลายรูปแบบ แต่รูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวถึงกันมาก ที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) กล่าวถึงที่มาของคำว่า Ecotourism เป็นคำผสม ระหว่างคำว่า Ecology แปลว่า นิเวศวิทยา และ คำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ในวงการ ท่องเที่ยวและแวดวงวิชาการได้พยายามที่จะบัญญัติศัพท์ภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น นิเวศสัญจร การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยที่คำที่ได้รับความนิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุด คำหนึ่งคือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เองก็เคยใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แทนคำว่า Ecotourism ดังจะเห็นได้จากเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับ Ecotourism รวมทั้งนโยบายและแนวทางการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ได้มีการท้วงติงกันว่า คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้น เป็นคำที่มีความหมายไม่ตรงกับ ศัพท์ภาษาอังกฤษเดิม คือ Ecotourism ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้บัญญัติคำ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แทนคำว่า Ecotourism และส่งให้ราชบัณฑิตยสถานพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้คำดังกล่าวเป็นคำที่สื่อความหมายร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง โดยจะ ประกาศเป็นนโยบายแห่งชาติต่อไป และเมื่อเดือนมิถุนายน 2541 ราชบัณฑิตยสถานได้พิจารณา แล้วเห็นชอบให้ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแทนคำ Ecotourism เพราะถูกต้องตามหลักภาษา และสื่อความหมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ยศ สันตสมบัติ (2542) กล่าวว่า ในการสัมมนาระดับนานาชาติเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ป่าและการพัฒนาชุมชน” ที่จัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนมกราคม 2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการนิยามความหมายว่าเป็น “การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม”

ณรงค์เดช นวลมีชื่อ (2540) ได้รวบรวมคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไว้หลายท่าน ดังนี้

- เฮคเตอร์ ซีบอลลอส ลาซูเรน (Hector Ceballos-Lasurain) แห่งสหภาพสากล ว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Resources-IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางธรรมชาติที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น (อ้างใน ณรงค์เดช นวลมีชื่อ, 2540)

- อลิซาเบธ บู (Elizabeth Boo) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานในชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม (อ้างใน ณรงค์เดช นวลมีชื่อ, 2540)

- The Ecotourism Society ให้คำนิยามว่า การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น (อ้างใน ณรงค์เดช นวลมีชื่อ, 2540)

- สมาคมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของ Ecotourism ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายไปสู่แหล่งธรรมชาติต่างๆ เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรมและธรรมชาติของสถานที่นั้น โดยไม่รบกวนและเปลี่ยนแปลงสภาพทางชีววิทยาของพื้นที่ โดยให้ชาวบ้านโดยรวมมีรายได้จากการท่องเที่ยวด้วย (อ้างใน ณรงค์เดช นวลมีชื่อ, 2540)

- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า คือ การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (Endermic) ที่ต้องรักษาไว้ การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism จึงมุ่งเน้นการสัมผัสธรรมชาติและท้องถิ่นอย่างแท้จริง (อ้างใน ณรงค์เดช นวลมีชื่อ, 2540)

จากการรวบรวมคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณรงค์เดช นวลมีชื่อ (2540) ได้สรุปว่า คำศัพท์ Ecotourism มักถูกใช้สลับไปมากับ Sustainable Tourism และ Nature-Based Tourism (การท่องเที่ยวในวิถีของธรรมชาติ) ศัพท์ทั้ง 3 คำนี้ไม่ใช่คำพ้องที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันอย่างผูกขาด การท่องเที่ยวทุกแบบควรยั่งยืน (Sustainable Tourism) นั่นคือเอื้อประโยชน์ในการถนอมสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ (Nature-Based Tourism) เน้นอย่างเดียวกับที่เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ส่วน Ecotourism (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) ก็นิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ แต่จะมุ่งความสนใจไปยังการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและให้ผลประโยชน์แก่ชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึง หลักสำคัญ 5 ประการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

1) ความยั่งยืน (Sustainability) ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติได้รับการยอมรับจากรัฐบาลแห่งชาติและแห่งรัฐว่าเป็นกุญแจนำไปสู่หลักการจัดการกิจกรรมของมนุษย์ Ecotourism คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเชิงนิเวศ ซึ่งดำเนินในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ แรงกระตุ้นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรัฐควีนส์แลนด์ ก็เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวของรัฐ รวมทั้งปริมาณผลผลิตโดยไม่เกิดผลร้ายต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งช่วยเกื้อกูลและหล่อเลี้ยงการท่องเที่ยวไว้ นอกจากนี้ ยังต้องสร้างความเชื่อมั่นว่า รูปแบบ สถานที่และระดับของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ใช้จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ธรรมชาติของควีนส์แลนด์

2) องค์ประกอบสำคัญทางธรรมชาติ (Significant Natural Component) และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบังเกิดขึ้นและอยู่กับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นับเป็นปัจจัยหลักในการวางแผนพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3) การศึกษาและการสื่อความหมาย (Education and Interpretation) การศึกษาและการสื่อความหมายด้านสภาวะแวดล้อม นับเป็นอุปกรณ์สำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) อันนำภริมย์และแฝงด้วยความหมาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศดึงดูดใจบรรดา

ผู้ปรารถนาจะร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะพัฒนาความรู้ ความสำนึก และความชื่นชมต่อสภาพแวดล้อมเหล่านั้น หากขยายวงกว้างออกการท่องเที่ยวในวงกว้างก็น่าจะนำไปสู่การปฏิบัติการเชิงบวกเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยเพิ่มพูนจิตสำนึกของการอนุรักษ์ ความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถโน้มน้าวพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ชุมชน และอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังช่วยยึดกิจกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปอีกนานๆ การศึกษายังสามารถใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการแหล่งธรรมชาติ การสื่อความหมาย (Interpretation) ช่วยให้นักท่องเที่ยวมองเห็นภาพรวมของสถานะอื่นๆ ด้วย เช่น การจัดการทรัพยากร

4) ชุมชนท้องถิ่น (Local Community) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นไม่เพียงก่อประโยชน์แก่ชุมชนและสภาพแวดล้อม แต่ยังปรับปรุงคุณภาพด้านประสบการณ์นักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการจัดเตรียมข้อมูลความรู้ การบริการ เครื่องอำนวยความสะดวก และผลผลิต การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสร้างรายได้สำหรับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร นอกเหนือไปจากผลประโยชน์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

5) ความพึงพอใจของผู้ใช้หรือผู้มาเยือน (User/Visitor Satisfaction) ความพึงพอใจของผู้มาเยือนได้สัมผัสการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบนี้ (Ecotourism Industry) ในระยะยาว ข้อมูลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามความเหมาะสมที่ปรากฏอยู่ ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวควรเท่าเทียม หรือเกินกว่าความคาดหวังจริงๆ ของพวกเขา การบริการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ควรเป็นรองการอนุรักษ์และปกป้องสิ่งที่พวกเขามาเยือน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า ลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการอนุรักษ์ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบแก่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรม มีการใช้การศึกษาแบบหยั่งรากลึกกลงในจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและการบริการการท่องเที่ยวต้องสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ต้องเป็นรองจากเรื่องของการอนุรักษ์ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ
- 2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน
- 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา
- 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชากรท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้ หมายความว่ารวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยและในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในขณะนี้เริ่มจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่นและอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวได้มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว ก็จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดลง อาจต้องจัดการส่งเสริมเพื่อทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณี โดยยึดหลักที่ต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

- 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด เพื่อส่งผลต่อเนื่องถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
- 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
- 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว
- 5) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ผู้ชมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้ชมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การกระจายรายได้
- 6) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ทุกๆ ด้าน ทั้งด้านจำนวน นักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรอบ
- 7) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจบริการท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ
- 8) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ต้องการเข้ามาท่องเที่ยว หรือกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกครั้ง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มาตรฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ประการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึงมาตรฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ประการดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบการจัดการที่ดีใน 4 ด้าน คือ
 - 1.1) ด้านการให้ข้อมูลล่วงหน้า เพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว
 - 1.2) ด้านการจัดการนำเที่ยวที่เน้นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.3) ด้านข้อกำหนดการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว

- 1.4) ด้านการตลาดท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว
- 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนและการจัดการ
- 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีโครงการร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อคืนกำไรกลับสู่แหล่งท่องเที่ยว
- 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว
- 5) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบสร้างคุณภาพ โดยจัดอบรมด้านความรู้ และทักษะแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 6) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องจากมีความเสี่ยงสูง
- 7) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบการให้บริการที่มีคุณภาพ โดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการลดมลพิษ และใช้อย่างคุ้มค่า
- 8) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Gail Naus (2542) (อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, 2542) นักวิจัยจากสมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (The Ecotourism Society) ได้เสนอหลักการพื้นฐาน 7 ประการ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการสัมมนานานาชาติเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ป่าและการพัฒนาชุมชน” ที่จัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนมกราคม 2540 ดังนี้

ประการแรก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องหลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบทางด้านลบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรือการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว

ประการที่สอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยว ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม

ประการที่สาม รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจัดการเขตอนุรักษ์

ประการที่สี่ ชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง จะต้องเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประการที่ห้า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเน้นความสำคัญของการวางแผนและการเจริญ

เติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างหลักประกันว่า จำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศท้องถิ่น

ประการที่หก รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ และ

ประการที่เจ็ด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนฐานคิด ซึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดละการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง อนุรักษ์พืชพื้นบ้าน และจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับธรรมชาติแวดล้อมอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ องค์ประกอบด้านการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการ

2.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.3.1 นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลไทย

การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ หลังประเทศประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อ ปี 2540 นโยบายที่สำคัญคือ การส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการบริการ การเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยว รวมทั้งการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันในภาคบริการและการท่องเที่ยว โดยการให้ความสำคัญกับการเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ การพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและการปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2547-2549) เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชีย (Tourism Capital of Asia) และมีการกำหนดพันธกิจในการพัฒนาและยกระดับแหล่งท่องเที่ยวไทยให้มีคุณภาพระดับมาตรฐานโลก (World Class Destination) โดยใช้ใช้งบประมาณปี 2547 จำนวน 7,741.75 ล้านบาท ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) การกำหนดยุทธศาสตร์ประเทศไทยในตลาดโลก (Strategic Positioning) เพื่อหาตำแหน่งที่เหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวไทยให้ได้มาตรฐานโลก และการเผยแพร่ภาพลักษณ์ประเทศไทยในรูปแบบที่แตกต่างจากประเทศคู่แข่งในภูมิภาค

2) การพัฒนาสินค้าและบริการ (Marketing Offering) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มหาดทรายและชายทะเล
- กลุ่มอุทยานและป่าเขา
- กลุ่มประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- กลุ่มสินค้าตามความสนใจเฉพาะด้าน
- กลุ่มสินค้าที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

3) การปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry Redefined) ผู้มีความมึคุณภาพและยั่งยืน และมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่

- การขยายพื้นที่ท่องเที่ยว
- การปรับเปลี่ยนจุดเน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารจัดการทั่วไป
- การแบ่งภาระและความรับผิดชอบใหม่
- การปรับบทบาทองค์กรการบริหาร

(ที่มา: วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 40 ฉบับที่ 5 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2547)

2.3.2 นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระยะ 10 ปี (2544-2553) ดังนี้

1) มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจน จัดระดับความเข้มข้นของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานภาพ และความต้องการการพัฒนาของท้องถิ่นภายใต้การพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งระบบ โดยพิจารณาจากลักษณะและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมการท่องเที่ยวและวิธีการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว ภายใน 3 ปี

2) ยกระดับทักษะ อบรมให้ความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ประกอบการแรงงานและประชาชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นด้านคุณภาพในการให้บริการที่ถูกต้อง เช่น การบริการที่พัก การบริการนำเที่ยว มัคคุเทศก์/มัคคุเทศก์เฉพาะ เป็นต้น โดยจัดให้มีการให้การศึกษา ฝึกอบรมทุกกลุ่มด้าน ไม่น้อยกว่า 50 ครั้งต่อปี

- 3) จัดให้มีการประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชาติ ภาค และ จังหวัดเป้าหมายให้ ครบถ้วนใน 5 ปี และขยายครบทุกจังหวัด รวมทั้งท้องถิ่นเป้าหมายให้มากที่สุด ภายในระยะ 10 ปี
- 4) เพิ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มประชาชนระดับท้องถิ่นในการมีส่วนร่วม หรือกำกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ให้มีทุกจังหวัดใน 10 ปี
- 5) มีหลักเกณฑ์การปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การศึกษา การบริหาร และการมีส่วนร่วมอย่างมีมาตรฐาน และตัวชี้วัดที่ชัดเจน ภายใน 3 ปี
- 6) เพิ่มสัดส่วนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากนานาชาติให้มีการขยายตัวไม่ต่ำกว่า การขยายตัวของนักท่องเที่ยวโดยรวม (คือ เพิ่มส่วนแบ่งจากปัจจุบัน ร้อยละ 30) เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10 ต่อปี โดยให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ และมีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลักไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง
- 7) เพิ่มจำนวนและสัดส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางในประเทศ ร่วมใน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ต่ำกว่าการขยายตัวโดยรวม คือ มีส่วนร่วมไม่น้อยกว่า 70 ของ การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศทั้งหมด ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพและ มีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50
- 8) เพิ่มรายจ่ายของการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น ร้อยละ 5 ต่อปี และให้มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นในสัดส่วนมากขึ้น
- 9) ขยายงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลให้มีปริมาณมากขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี รวมทั้งระดมการอุดหนุนจากภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้นด้วย และเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการรายได้ของ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเองมากขึ้น
- 10) มีการใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และมีกฎหมายและมาตรการ เฉพาะสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ทั่วถึงภายใน 5 ปี
- 11) มีถ่ายทอดความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอาเซียนและอินโดจีน โดยให้ ไทยเป็นศูนย์กลางด้านการเดินทาง การตลาด การฝึกอบรม และด้านข้อมูลสารสนเทศ ภายใน 5 ปี การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวหลักสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่ต้องการ การพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จึงเห็นควรกำหนด กลยุทธ์ในการจัดการที่เกี่ยวข้อง ทั้งสิ้น 6 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม ของประชาชน กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและบริการ และกลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุน

จากนโยบายของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ การพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน การปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานและการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4 แนวคิดการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้กำหนดแนวทางการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับอุทยานแห่งชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยพิจารณา 4 องค์ประกอบ คือ

1) เอกลักษณ์และความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

โดยมีรูปแบบการบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ และความโดดเด่นโดยภาพรวมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีการดำเนินการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ภาวะเสื่อม และภาวะคุกคามของแหล่งท่องเที่ยว และมีการสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอก (Landmark) ให้นักท่องเที่ยวทราบว่าได้เดินทางมาถึงแหล่งท่องเที่ยว นั้นแล้ว

2) การให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวการสร้างนักท่องเที่ยวคุณภาพโดย

2.1) มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นอกเขตแหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีผ่านสื่อหนังสือ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2) มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยวิธี

- จัดบอร์ดส่งเสริมการศึกษา ณ จุดต่างๆ
- แจกแผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
- การบรรยายวิชาการแก่นักท่องเที่ยว
- มีมัคคุเทศก์นำทางและให้ความรู้
- มีศูนย์วิชาการและนิทรรศการ

- มีระบบจัดการเชิงอนุรักษ์ในการให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้เข้าเห็นความโดดเด่น
- มีการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
- มีการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งระดับท้องถิ่นหรือต่างถิ่น เพื่อถ่ายทอดความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว

3) การบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยหลักการอนุรักษ์ได้แก่

- (1) ทำแผนแม่บทการบริหารและการจัดการเพื่อความยั่งยืน
- (2) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่
- (3) มีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อการเสื่อมโทรม
- (4) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
- (5) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- (6) กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นๆ
- (7) กำหนดระยะปิด-เปิด พื้นที่ท่องเที่ยว
- (8) กำหนดให้มีการสลับหมุนเวียนการใช้พื้นที่ท่องเที่ยว
- (9) กำหนดแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่มากเกินไปในบางพื้นที่ท่องเที่ยว
- (10) นำเสนอทางเลือกที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการแบ่งเบาจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก จนแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งรับภาวะไม่ได้
- (11) ถ่ายทอดความรู้เชิงอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยว ณ จุดท่องเที่ยวต่างๆ อย่างเหมาะสม
- (12) การจัดที่พักอาศัยของบุคลากร และที่พักแรมของนักท่องเที่ยวให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติแวดล้อม
- (13) มีเส้นทางคมนาคมความสะดวกในการเข้าถึงและเดินทางออก ณ แหล่ง 3 ท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อหรือมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม
- (14) มีมาตรการประหยัดสาธารณูปโภค มีระบบปิด-เปิดน้ำและไฟฟ้าอย่างเหมาะสม
- (15) มีระบบการกำจัดขยะมูลฝอย น้ำเสีย แคมป์ไฟ เสียงรบกวนจากนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว และการบริการอาหารเครื่องดื่มของที่ระลึกอย่างเหมาะสม
- (16) ใช้วัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

(17) มีโครงการและกิจกรรมการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และ สิ่งแวดล้อม

(18) มีระบบเฝ้าติดตามและตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบ นิเวศ และสิ่งแวดล้อม

(19) มีกิจกรรมความร่วมมือกับประชาชนชุมชนท้องถิ่นในการช่วยดูแลทรัพยากร ธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

(20) มีมาตรการแก้ไขและป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดซ้ำในส่วนที่เกี่ยวกับความเสียหาย หรือเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

(21) ประชุมทบทวนการบริหารและการจัดการ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

(22) ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ

4) การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอุทยานแห่งชาติ ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับองค์กรที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

(2) การมีส่วนร่วมพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เช่น การเป็นสมาชิกอาสาพิทักษ์ป่าไม้

(3) การมีส่วนร่วมด้านวิชาการ เช่น ประชาชนได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม จากนักวิชาการของอุทยานแห่งชาติ

(4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติ เช่น การเป็น มัคคุเทศก์และลูกหาบ

(5) การเปิดโอกาสให้ประชาชน / ชุมชนท้องถิ่น แสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม สินค้าของฝาก/ของที่ระลึกและการจัดการการท่องเที่ยว

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้กำหนดมาตรฐานการบริหารและการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งหาก อุทยานแห่งชาติใด หรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใด มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครบ องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มาตรฐาน

2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมมรดกแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 90 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งในและนอกเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ โดยได้ระบุรายละเอียดว่า

- 1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
- 2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
- 3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขอนามัยของประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (เพิ่มเติม พ.ศ. 2542) มาตรา 67 ได้กำหนดหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่หลายด้าน เช่น (2) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (7) คุ้มครอง และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้มาตรา 69 ยังได้ระบุถึงการดำเนินการของกระทรวง ทบวง กรม ทั้งองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐในอันที่จะดำเนินการใดๆ ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้า ตามสมควร กรณีที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการดังกล่าวให้ กระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ นำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบลไปประกอบการพิจารณาด้วย

จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถมีส่วนร่วมในขั้นต้น ได้แก่ การให้ความคิดเห็นในโครงการต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะมาดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบของตนและมีส่วนร่วมระดับสูงในการจัดการ บำรุงรักษา รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบหรือนอกพื้นที่รับผิดชอบ หากเกิดผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินโครงการตามมาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 56 วรรค 1 ได้ระบุว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

และความหลากหลายทางชีวภาพและในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ”

และในมาตรา 56 วรรค 3 ได้ระบุว่า “สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสองย่อมได้รับความคุ้มครอง”

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ในการดำเนินโครงการใดๆ หากก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะปกป้องคุ้มครอง ทั้งนี้เพื่อให้การดำรงชีพเป็นไปโดยปกติสุข โดยการดำเนินการสามารถร่วมกับรัฐและชุมชนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว และโดยทั่วไปแล้วปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักจะเกิดจากการไม่ดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ในรายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐ ผู้รับผิดชอบการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการต่างๆ ได้ใส่ใจติดตาม ตรวจสอบ จึงได้กำหนดไว้ให้ประชาชนสามารถฟ้องร้องหน่วยงานภาครัฐให้ดำเนินการตามหน้าที่รับผิดชอบได้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2547)

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2543) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นไปได้หลายระดับแตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ โดยกิจกรรมที่เป็นไปได้คือ 1) เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 2) บริการอุปกรณ์การท่องเที่ยวต่างๆ 3) ขายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว 4) ขายของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ของชุมชน 5) อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทั้งความปลอดภัย ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน 6) บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว 7) เสริมสร้าง ความสวยงามของชุมชน 8) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชุมชน 9) เบ็ดเตล็ดอื่นๆ เช่น จัดทำแผ่นป้ายต่างๆ และจัดกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้เสนอรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น ทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไว้ดังนี้

1) รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

รูปแบบที่ 1 ชักชวนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนรูปแบบนี้ รัฐบาลจะเป็นผู้วางนโยบายและวางแผนโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ประชาชนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการท่องเที่ยวเลย แต่จะถูกชักชวนจากรัฐบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 2 การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการเจรจาต่อรอง สำหรับวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งรูปแบบนี้ รัฐบาลและตัวแทนขององค์กรชุมชนท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แม้ว่าในความเป็นจริง การริเริ่ม โครงการท่องเที่ยวจะมาจากรัฐบาลกลางก็ตาม แต่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วม ตัดสินใจและเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบนี้ องค์กรชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูง และมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองให้มากที่สุด

รูปแบบที่ 3 การใช้ชุมชนท้องถิ่นจัดการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยตนเอง รูปแบบนี้ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว ด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความคิด ริเริ่ม และชักจูงจากบุคคลภายนอกหรือรัฐบาลเลย ประชาชนหรือองค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตลอดจนการเปิดโอกาสอย่างเต็มที่แก่ชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์แต่ชุมชนท้องถิ่นต้องมีความพร้อมและประสิทธิภาพสูง

2) วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 1 การร่วมประชุมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการร่วมอภิปรายปัญหาของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน ชุมชนท้องถิ่นในเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 2 การให้คำปรึกษาในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการท่องเที่ยว เพื่อให้ความมั่นใจว่า มีเสียงของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการที่ 4 การประสานงานร่วมกันในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนกลุ่มเข้าไปร่วมงานบริหารหรือจัดการหรือร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาจากฝ่ายประชาชนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการที่ 5 การไต่สวนสาธารณะในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการไต่สวนข้อมูลจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการที่ 6 การออกเสียงประชามติโดยตรงในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการตอบคำถามของรัฐบาล โดยให้ประชาชนทุกคนในสังคมออกความคิดเห็นโดยตรงต่อรัฐบาล และให้ทุกคนในสังคมเป็นผู้ตัดสินใจในแทนรัฐบาลในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 1 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยวและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย

ขั้นตอนที่ 2 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตั้งแต่ร่วมกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ได้แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไข หรือลดปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้ด้วย

ขั้นตอนที่ 3 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ตามขีดความสามารถของตนเอง หรืออาจร่วมลงทุนในรูปสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 5 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 6 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาศึกษาปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผน ปรับปรุงระบบการบริหารงาน และมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิฐริน ไล่พันธ์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย มีศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสูงเหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษามีศักยภาพปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว มีศักยภาพต่ำ และนำข้อมูลจากการศึกษาระดับศักยภาพมาเสนอแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ ด้านการส่งเสริมการลงทุน

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้สาระของงานวิจัยเพื่อศึกษาความสอดคล้องของการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่ง ตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุไรวรรณ ตองกาย (2545) ได้ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนพฤกษศาสตร์ในระดับปานกลาง

ด้านปัญหา/ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นคือ แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ป่า การทำลายทรัพยากรในพื้นที่โดยนักท่องเที่ยว ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ความไม่เพียงพอ ด้านสาธารณูปโภค ความสกปรก ปริมาณขยะ / สิ่งปฏิกูลมีมากขึ้น การมั่วสุมและการทะเลาะวิวาทของนักท่องเที่ยววัยรุ่นในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า อาจมีปัญหาผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้นในอนาคต

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของสวนพฤกษศาสตร์ภาคเหนือให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 ด้าน คือ (1) การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม (2) การบริหารจัดการ (3) การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก (4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และ (5) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

วัฒนาพร สุญาษา (2545) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาคอยตุง จังหวัดเชียงราย พบว่าคอยตุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายในทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยมีโครงการพัฒนาคอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นองค์หลักในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวคอยตุงให้อยู่อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังทำให้ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวคอยตุงมีศักยภาพและความพร้อมในองค์ประกอบทั้ง 4 ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือองค์ประกอบด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น อาจกล่าวได้ว่า คอยตุงมีความได้เปรียบหลายประการแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ มักมีปัญหา อุปสรรค หรือมีข้อเสียเปรียบในองค์ประกอบหนึ่งหรือหลายๆ องค์ประกอบ

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้สาระของงานวิจัยเพื่อศึกษาความสอดคล้องของการจัดการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่ง ตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสะเมมา – เขาวง จังหวัดระยอง พบว่า

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ/การให้บริการนักท่องเที่ยว ทุกหมู่บ้านไม่มีส่วนร่วมกับกระบวนการนี้ นอกจากจะช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ผ่านมา เช่น ตอบคำถาม บอกทาง และดักเตือนชาวบ้านไม่ให้ขายของเกินราคา

- การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะและน้ำเสียในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุกหมู่บ้านไม่มีส่วนร่วมกับทางเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในการจัดการปัญหาขยะและน้ำเสีย โดยเห็นว่าเป็นเรื่องที่แต่ละพื้นที่จะจัดการของตน อุทยานแห่งชาติมีงบประมาณดำเนินการอยู่แล้ว แต่ในบางโอกาสที่เป็นวันสำคัญ หากบอกกล่าวขอความร่วมมือก็จะให้ความร่วมมือ

- การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมเท่าใดนัก นอกจากอุทยานแห่งชาติขอความร่วมมือมาในโอกาสวันสำคัญ

- การมีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์/ภาพพจน์ของพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ ผู้นำชุมชนเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่อให้อุทยานแห่งชาติเขาสะเมมา – เขาวง เป็นป่าสมบูรณ์ที่สวยงามตลอดไป ที่สำคัญคือปัจจุบันชาวบ้านมีความเข้าใจว่าจะต้องร่วมมือร่วมใจระวังรักษาป่าเพื่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตของชุมชนเองจะดีขึ้น

- สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาอื่น คือ ปัญหาความไม่เข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับข้อกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอุทยานแห่งชาติซึ่งมีความเข้มงวดทำให้คนสองฝ่าย คือ ประชาชนและเจ้าหน้าที่อาจมีปัญหาต่อกันได้หากไม่มีการทำความเข้าใจกันอย่างเพียงพอ อุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเข้าถึงข่าวสารและสื่อประชาสัมพันธ์

ซึ่งขาดอยู่มากในพื้นที่ การสื่อสารต่างๆ มีศูนย์รวมอยู่ที่ผู้นำชุมชนที่จะเป็นผู้กระจายข่าว หากตัวผู้นำชุมชนไม่เข้าใจเรื่องดีพอกการกระจายข่าวก็อาจจะผิดพลาดได้ง่าย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้สาระของงานวิจัยเพื่อศึกษาความสอดคล้องของการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่งตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทัศนดา บุญปัญญาโรจน์ (2545) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววนอุทยานภูชี้ฟ้า ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า แม้แหล่งท่องเที่ยววนอุทยานภูชี้ฟ้ามีความพร้อมด้านองค์ประกอบหลักของแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมสำหรับการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ตาม แต่ก็พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยววนอุทยานภูชี้ฟ้ายังมีจุดอ่อนบางประการ เช่น ขนาดและจำนวนป้ายสื่อความหมายยังไม่ค่อยเหมาะสม จำนวนห้องพักมีน้อย สาธารณูปโภค และสาธารณูปการบางอย่างยังไม่เพียงพอ เช่น สถานที่จอดรถ น้ำใช้ และถังขยะ

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้สาระของงานวิจัยเพื่อศึกษาความสอดคล้องขององค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการวิจัย

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2543) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภาคเหนือ : กรณีศึกษา บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยพบประเด็นที่งานใจของชุมชนบ้านถ้ำลอด จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมหลายประเด็น ดังนี้

1) ชุมชนแห่งนี้พัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชนต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาเป็นเวลานานพอควร คือ ตั้งแต่ปี 2534 รวมประมาณ 8 ปีแล้ว จึงมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการพอควร และระเบียบกฎเกณฑ์ที่วางไว้ได้พัฒนาขึ้นจากน้อยไปหามากตามสภาพปัญหาที่ชุมชนประสบมากขึ้นตามระยะเวลาที่ผ่านมา จึงพิจารณาว่า บุคคลภายนอกชุมชนจะเข้ามาดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวได้ยาก

2) ในกิจกรรมเกี่ยวกับพักรแรมหรือ Guest House ในลักษณะของ Home-Stay ยังมีลักษณะที่ต่างคนต่างทำ มิได้มีการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับการทำกิจกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักแรมที่ดำเนินการโดยชาวต่างชาติ ซึ่งแม้จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับถ้ำและการอนุรักษ์อย่างมาก แต่ก็มีลักษณะที่แข่งขันกันเชิงธุรกิจภายในพื้นที่มากกว่าการร่วมมือกันเพื่อการมีส่วนร่วม และพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง จึงยังไม่ปรากฏความพยายามที่จะรวมกลุ่มกัน เช่นกลุ่มอื่นๆ แต่อย่างใด

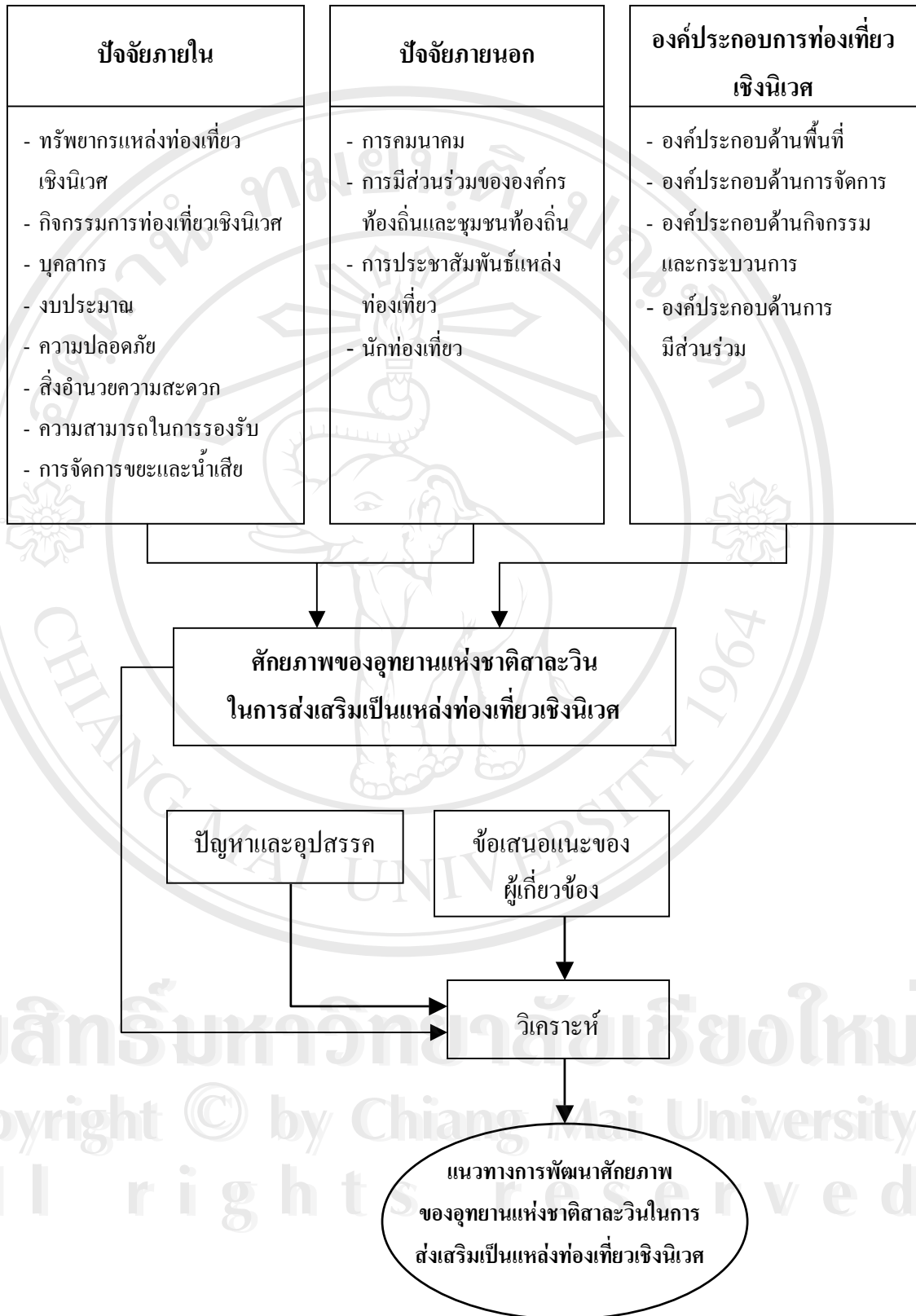
3) ผู้บริหารของสถานีวิจัยและพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าบ้านถ้ำลอด ซึ่งเป็นเจ้าของ

พื้นที่ทั้งหมดค่อนข้างลำบากใจต่อการบริหารจัดการพื้นที่ดังกล่าวในหลายกรณี จึงยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ได้มากนัก ไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บค่าเข้าชมสถานที่และการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เชื่อมโยงจุดที่น่าสนใจอื่นๆ นอกเหนือจากถ้ำทั้งสาม

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้สาระของงานวิจัยเพื่อศึกษาความสอดคล้องของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งสองแห่งตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้วางกรอบแนวคิดในการศึกษาศึกษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บุคลากร งบประมาณ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการรองรับและปัจจัยภายนอก ได้แก่ การคมนาคม นโยบายของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ/ภาคเอกชน การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น และแนวคิดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับอุทยานแห่งชาติ เพื่อศึกษาศึกษาสภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

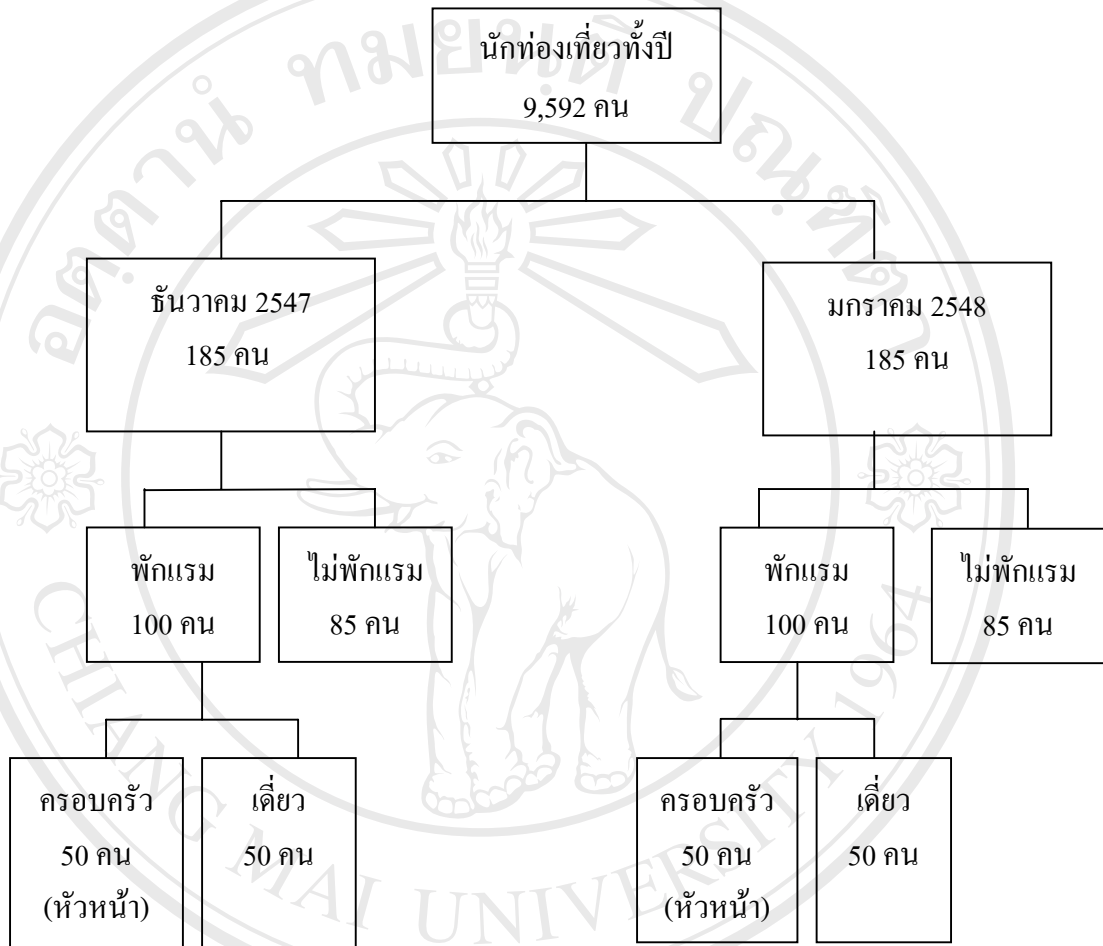
การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบริบท และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับบริบทด้านกายภาพ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัญหาและอุปสรรค แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามนักท่องเที่ยว แบบสำรวจสภาพพื้นที่ แบบนำสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป ทั้งนี้ระเบียบวิธีการศึกษามีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้มีการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งรวมทั้งนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนทั่วไปที่เข้ามาศึกษาดูงาน ในปี 2546 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 9,592 คน (อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2547) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เวลาเก็บข้อมูล เป็นเวลา 5 เดือน และเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวในระหว่างช่วงระหว่างเดือน ธันวาคม 2547 – เมษายน 2548 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random) และการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ตามตาราง Krejcie and Morgan (ต่าย เชิญฉิ, 2542) ซึ่งเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน ซึ่งในช่วงเดือนธันวาคมและมกราคมของแต่ละปี จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเดือนละเท่ากันคือ 185 คน จำนวน 2 เดือนรวมเป็น 370 คน ซึ่งโดยทั่วไปจะมีนักท่องเที่ยวที่พักรแรมและไม่พักรแรมในอัตราส่วน 4 : 3 ฉะนั้น

ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากผู้พักผ่อน 100 คน และผู้ไม่พักผ่อนอีก 85 คน อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มผู้พักผ่อนนั้น ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มที่มาเป็นครอบครัวกับมาเดี่ยวในสัดส่วนเท่ากัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ทั้งนี้ ในการเก็บข้อมูลสนามได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืน 360 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.30

2) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวิน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน จำนวน 6 คน ใช้วิธีกำหนดเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

3) ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ จำนวน 3 คน ได้แก่ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลแม่คง นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลแม่ขม อำเภอมะละเรียง และนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย กำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

4) ประธานชมรมธุรกิจนำท่องเที่ยวในท้องที่อำเภอมะละเรียง และอำเภอสบเมย จำนวน 1 คน กำหนดเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้สำหรับการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

1) ข้อมูลบริบทของพื้นที่และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์และความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การจัดการขยะและน้ำเสีย เส้นทางคมนาคม ซึ่งได้จากการเข้าไปสำรวจพื้นที่

2) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้จากแบบสอบถามที่นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างตอบและแสดงความคิดเห็น

3) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น การจัดการขยะและน้ำเสีย ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้นำอย่างเป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ

3.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมจากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และรายงานการศึกษาต่างๆ ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติสาละวิน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต 1 (เชียงใหม่, ลำพูน, ลำปาง, แม่ฮ่องสอน) และข้อมูลจากเว็บไซต์ เป็นต้น

3.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจพื้นที่และสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม มีการบันทึกข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสำรวจสภาพทั่วไปในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน เป็นเครื่องมือช่วยในการสำรวจ ใช้กล้องบันทึกภาพ และมีการสังเกตความพร้อมของพื้นที่ โดยศึกษาใน 7 ประเด็น คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ เอกลักษณะและความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจเส้นทางคมนาคมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความปลอดภัย ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การจัดการขยะและน้ำเสีย

2) แบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติสาละวิน โดยกำหนดแบบสอบถามเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาอาชีพ รายได้ วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง ลักษณะกลุ่มในการเดินทางท่องเที่ยว และระยะเวลาในการพักที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า จำนวน 3 ระดับ คือ

3 = ดี/สวย

2 = พอใช้/ปานกลาง

1 = ต้องปรับปรุง/ไม่มี

ทั้งนี้ก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูลผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถาม จำนวน 15 ชุด ไปทดสอบกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาได้ค่า $\alpha = 0.73$ ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น สามารถนำไปใช้ในภาคสนามได้

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและอุปสรรคที่พบเห็น เป็นคำถามแบบปลายเปิด

3) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในท้องที่อำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมย ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น นโยบาย การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง ในการส่งเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ สลละวิน และเจ้าหน้าที่ สัมภาษณ์เกี่ยวกับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ บุคลากร งบประมาณ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการรองรับ ของพื้นที่ การจัดการขยะและน้ำเสีย การคมนาคม การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชน ท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรค ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ แนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) ทำหนังสือขออนุญาตเข้าไปศึกษาวิจัยในเขตอุทยานแห่งชาติตามระเบียบที่กรม อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนด
- 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่การสำรวจ การนำแบบสอบถามไปให้กลุ่ม ตัวอย่างกรอก สัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสลละวิน และเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ สลละวิน
- 3) ขออนุญาตสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง นายกองค์การบริหารส่วน ตำบลแม่ข่ม อำเภอมะเขี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย
- 4) ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในท้องที่อำเภอมะเขี และ อำเภอสบเมย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูล จากการสำรวจพื้นที่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น ความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นจึงลงรหัส (Coding) ข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อเตรียมไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจึงทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ได้เก็บรวบรวมมา เพื่อเตรียมให้พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งมีการลงรหัสข้อมูลในแบบสอบถามก่อนเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์ ทั้งนี้การวิเคราะห์มี 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลระดับกลุ่มชั้นวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่และการแจกแจงร้อยละ เพื่ออธิบายผลของข้อมูลโดยนำเสนอเป็นตาราง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการวัดแบบแบ่งชั้น วิเคราะห์ทางสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายผลของข้อมูลโดยนำเสนอเป็นตาราง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาอุปสรรคที่พบเห็น เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล แล้วอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนา

2) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันของพื้นที่ที่ทำการศึกษา ข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวม ซึ่งรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์นั้น จะได้นำมาสรุปและจัดออกเป็นหมวดหมู่ และแต่ละประเด็นศึกษาจะได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษาดังกล่าวมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน

3.6 การแปลผลข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แปลผลข้อมูลส่วนที่ 2 ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ช่วงค่าเฉลี่ยช่วงละ 0.66 ซึ่งคำนวณจากสูตรหาความกว้างของอัตราภาคชั้น (อัจฉริย์ จันทลักษณ์, 2542) ดังนี้

$$i = \frac{\max - \min}{\max}$$

โดย i หมายถึง ความกว้างของอัตราภาคชั้น
 \max หมายถึง คะแนนสูงสุดในอัตราภาคชั้น
 \min หมายถึง คะแนนต่ำสุดในอัตราภาคชั้น

การกำหนดค่าคะแนนในแบบสอบถาม มีค่าสูงสุดเป็น 3 คะแนน และค่าต่ำสุดเป็น 1 คะแนน ดังนั้น ช่วงความกว้างของอัตราภาคชั้น จึงคำนวณได้จาก

$$i = \frac{3-1}{3} = 0.66$$

แปลค่าประเมินเพื่อวิเคราะห์ระดับการรับรู้ ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	ระดับรับรู้
2.34-3.00	= ต้องปรับปรุง
1.67-2.33	= พอใช้
1.00-1.66	= ต่ำ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานสาละวิน รวมทั้งเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

4.1 บริบทของพื้นที่และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1.1 บริบทด้านกายภาพ

4.1.2 ปัจจัยภายใน

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือสิ่งดึงดูดใจ
- กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- สิ่งอำนวยความสะดวก
- ความสามารถในการรองรับ
- ความปลอดภัย
- บุคลากร
- งบประมาณ
- การจัดการขยะและน้ำเสีย

4.1.3 ปัจจัยภายนอก

- การคมนาคมหรือการเข้าถึง
- การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น
- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
- ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

4.2 ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

4.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 บริบทของพื้นที่และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1.1 บริบทด้านกายภาพ

ปัจจุบันกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติภายใต้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติงาน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2548) ดังนี้

- (1) เพื่ออนุรักษ์ ดูแล ปกป้องและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรทุกชนิด รวมถึงให้เป็นแหล่งสะสมของนานาพันธุกรรม
- (2) เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการศึกษา ค้นคว้าวิจัยและงานวิชาการ
- (3) เพื่อคงไว้ซึ่งพื้นที่อันมีความสวยงามเป็นพิเศษ สำหรับอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ

1) ประวัติความเป็นมา

ในปี พ.ศ. 2531 ได้เกิดอุทกภัยร้ายแรงในภาคใต้ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนเป็นจำนวนมากเป็นประวัติการณ์ สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่า รัฐบาลจึงได้ออกพระราชกำหนดปิดป่าสัมปทานทำไม้ป่าบกทั่วประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายให้กรมป่าไม้ทำการคัดเลือก และประกาศจัดตั้งพื้นที่ป่าธรรมชาติที่เคยให้สัมปทานแก่เอกชนทำไม้ที่ยังคงมีสภาพป่าและสัตว์ป่า รวมทั้งมีจุดเด่นทางธรรมชาติที่สวยงาม มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพื่อประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเพื่อรักษาสภาพทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้คงอยู่ กรมป่าไม้ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสาละวิน และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ขวมฝั่งขวา ในท้องที่อำเภอแม่สะเรียง อำเภอสบเมย และอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและน่าจะมีศักยภาพเพียงพอ จึงให้นายอัมพร ปานมงคล นักวิชาการป่าไม้ 4 ปฏิบัติงานประจำอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ไปดำเนินการสำรวจเบื้องต้น ตามคำสั่งกรมป่าไม้ ที่ 504/2532 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2532 ปรากฏว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่จะประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ต่อมากรมป่าไม้ได้มีคำสั่ง ที่ 1627/2532 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ให้นายมงคล ชัยดำรงเลิศ เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 7 หัวหน้าฝ่ายป้องกันรักษาป่า สำนักงานป่าไม้เขตแม่สะเรียง และนายเจน ทาฟอง เจ้าหน้าที่งานป่าไม้ 5 กองอุทยานแห่งชาติ ออกไปสำรวจเพิ่มเติมและมีความเห็นว่า สมควรกำหนดขอบเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสาละวิน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าโครงการสาละวินตอนล่าง (มร.11) เดิมอยู่นอกเขต

รักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในระยะแรกตั้งแต่ปี 2532 เป็นอุทยานแห่งชาติ(เตรียมการ) ต่อมาที่ประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2536 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2536 ได้มีมติพิจารณาเห็นชอบในการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ณ วันที่ 24 ตุลาคม 2537 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา หน้า 62 เล่มที่ 111 ตอนที่ 50 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2537 นับเป็นอุทยานแห่งชาติที่ประกาศแล้วอันดับที่ 78 ของประเทศ

2) ที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติสาละวิน มีพื้นที่ 721.52 ตารางกิโลเมตร หรือ 450,950 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ในตำบลแม่คง ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ตำบลเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศใต้ ติดกับ ห้วยแม่สะลาบ และเส้นทางหลวงหมายเลข 1194 (แม่สะเรียง – แม่สามแลบ) ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศตะวันออก ติดกับ ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยวมฝั่งขวา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศตะวันตก ติดกับ แม่น้ำสาละวิน ซึ่งเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน(Head Quarter) ตั้งอยู่ ณ บ้านแม่สะลาบ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติในสังกัด จำนวน 5 หน่วย ดังนี้

(1) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) ตั้งอยู่บ้านท่าต่าฝั่ง ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง

(2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว. 2 (ห้วยหวาย) ตั้งอยู่บ้านห้วยหวาย ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง

(3) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) ตั้งอยู่บ้านห้วยบง ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง

(4) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.4 (แม่สามแลบ) ตั้งอยู่บ้านแม่สามแลบ ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสามแมย

(5) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.5 (ศาลา) ตั้งอยู่ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง

3) สภาพภูมิประเทศ

อุทยานแห่งชาติสาละวิน มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน มีเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนจากเหนือจดใต้ เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาถนนธงชัย ความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 200-1,109 เมตร จุดที่สูงที่สุดคือดอยแม่ก้อน อยู่ด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งสันเขาเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างอุทยานแห่งชาติสาละวิน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน เป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์หลากหลายด้วยสัตว์ป่า พรรณไม้นานาชนิด โดยเฉพาะไม้สัก ซึ่งถือว่าเป็นผืนป่าไม้สักที่มีความอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศไทย อุทยานแห่งชาติสาละวินอยู่ติดกับประเทศเมียนมาร์ โดยมีแม่น้ำสาละวินซึ่งเป็นแม่น้ำสากล เป็นเส้นแบ่งเขตแดนประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ อยู่ทางทิศตะวันตกของอุทยานแห่งชาติสาละวิน (อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2538)

4) สภาพภูมิอากาศ

ภูมิอากาศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม

ฤดูฝน ช่วงเดือน มิถุนายน - กันยายน

ฤดูหนาว ช่วงเดือน ตุลาคม - มกราคม

ในปี 2547 มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 33.13 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุดคือเดือนเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 39.14 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 20.07 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดคือเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 13.19 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 26.60 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดทั้งปี 91.97 เปอร์เซ็นต์ เดือนที่มีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดคือเดือนธันวาคมเฉลี่ย 95.55 เปอร์เซ็นต์ เดือนที่มีความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดคือ เดือนเมษายนเฉลี่ย 78.93 เปอร์เซ็นต์ปริมาณน้ำฝนทั้งปี 1,118.10 มิลลิเมตร เดือนที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดคือ เดือนพฤษภาคม ปริมาณน้ำฝนรวม 305 มิลลิเมตร(สถานีอุตุนิยมวิทยาแม่ฮ่องสอน (แม่สะเรียง, 2548)

มาตราส่วน 1 : 250,000

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 4.1 แผนที่ตั้งอุทยานแห่งชาติสาละวิน ตำบลแม่อัง ตำบลแม่ววม อำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

5) ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

ป่าไม้ (Forest) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน แบ่งประเภทของป่าออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ป่าไม่ผลัดใบ (Evergreen forest)

1.1 ป่าดิบแล้ง(Dry evergreen forest) พบตามหุบเขาและลำห้วยในระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 500 – 1,000 เมตร พันธุ์ไม้สำคัญที่ขึ้นอยู่ ได้แก่ กระบก ตะเคียน มะไฟป่า มะหาด ยาง หวาย ฯลฯ ป่าประเภทนี้มีประมาณ 20 % ของพื้นที่

2. ป่าผลัดใบ (Deciduous forest)

2.1 ป่าเบญจพรรณ (Mixed deciduous forest) พบขึ้นตามริมห้วยและริมหุบเขาทั่วไปของพื้นที่ พรรณไม้สำคัญที่ขึ้นอยู่ ได้แก่ ไม้สัก แดง ประดู่ กระพี้เขาควาย ชิงชัน ตะเคียนทอง ตะแบกเลือด เสลา อ้อยช้าง ส้าน ยมหอม ยมหิน สมพง ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีไม้ไผ่ชนิดต่างๆ เช่น ไผ่ป่า ไผ่ซาง ไผ่รวก ป่าประเภทนี้มีประมาณ 45 %

สำหรับต้นป่าไม้สักซึ่งเป็นไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ และไม้สักในป่าสาละวิน เป็นไม้ที่มีคุณภาพดีขึ้นอยู่มากทางด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ระหว่างเส้นทางจากอุทยานแห่งชาติสาละวินไปบ้านห้วยแห่งและบ้านแม่กอน นอกจากไม้สักแล้วยังมีไม้ชนิดอื่นๆ อีกมากมาย กล้วยไม้ชนิดต่างๆ ที่สวยงาม พืชสมุนไพร ฯลฯ

2.2 ป่าเต็งรัง (Dry dipterocarp forest) ขึ้นอยู่บนเนินเขา ไหล่เขา และเชิงเขา พื้นดินบางส่วนมีหินโผล่ให้เห็น พันธุ์ไม้สำคัญที่ขึ้นอยู่ได้แก่ เต็ง รัง ยาง เหียง พลวง พยอม รกฟ้า สมอไทย สมอพิเภก ตะแบกเลือด ฯลฯ ป่าประเภทนี้มีประมาณ 35 %

สัตว์ป่า (Wildlife) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวินยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้อยู่มาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าคือเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และเป็นแหล่งอาหาร จึงพบว่ามีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม(Mammal) ประกอบด้วย เลียงผา กวาง เก้ง หมูป่า หมูหริ่ง เสือปลา ฯลฯ

2. นก(Avian fauna) ประกอบด้วยไก่ป่าพระญาณล่อ ไก่ฟ้าหลังเทา นกยูง นกตะขาบแดง นกเขาชนิดต่างๆ นกแก้ว ฯลฯ

3. สัตว์เลื้อยคลาน(Reptiles) ประกอบด้วยงูชนิดต่างๆ ทั้งที่มีพิษและไม่มีพิษ ตะกวด ฯลฯ

4. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ (Amphibians) ประกอบด้วย กบชนิดต่างๆ คางคก เขียด และพบเขียดแลว หรือกบภูเขา อยู่บริเวณคอยแม่สะเกิบ

5. ปลา(Fishes) เป็นพันธุ์ปลาขนาดเล็กที่พบตามลำห้วย ลำธารในป่า

ลักษณะดิน หินและแร่ธาตุต่างๆ

พื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน มีการสำรวจลักษณะทางธรณีวิทยาเบื้องต้นพบว่า ลักษณะของหินในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพวก หินทราย หินดินดาน และหินปูน แร่ที่ปนอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นพวก ฟลูออไรด์ ทั้งสะเตน ดิบุก และพลวง ส่วนลักษณะของชุดดินแบ่งอย่างคร่าวๆ ดังนี้

หน่วยผสมของดินบริเวณพื้นที่สูงชัน หรือมีความลาดชัน 35 % ไม่เหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรกรรม พบโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ที่กว้าง ถือว่าเป็นหน่วยดินหน่วยใหญ่ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งประกอบด้วยดินหลายชนิดทั้งดินลึกและดินตื้น บางแห่งมีก้อนกรวด ก้อนดินผสมอยู่ด้วยในเนื้อดิน หรือกระจัดกระจายตามผิวดินทำให้โครงสร้างของดินค่อนข้างหลวม ส่วนปฏิกิริยาของดินที่แตกต่างกันไปตามชนิดของหิน การกำเนิดดิน อายุดินและกระบวนการเกิดดิน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นดินกลุ่ม red yellow podalic soils ดินชุดดังกล่าวมีพื้นที่ประมาณ 95 % ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน

หน่วยผสมของดินปนกรวด ซึ่งเป็นดินที่ไม่เหมาะสมกับการเกษตรกรรมอยู่ทางทิศตะวันออกของพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน มีประมาณ 5 % ของพื้นที่ (อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2532)

6) ประชากร หมู่บ้าน ในและรอบเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน

ตารางที่ 1 ประชากรและหมู่บ้านในเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ประชากร (คน)		รวม
				ชาย	หญิง	
1.	ห้วยหอม(รวมป่าเหว)	แม่คง	แม่สะเรียง	175	151	326
2.	ขุนแม่กองคา	แม่คง	แม่สะเรียง	298	282	580
3.	ห้วยแห้ง	แม่คง	แม่สะเรียง	101	83	184
4.	แม่กองเป	แม่คง	แม่สะเรียง	314	297	611
5.	แม่ก้อน(รวมห้วยหมู เนาและแม่ก้อนใต้)	แม่คง	แม่สะเรียง	133	130	263
6.	ท่าตาฝั่ง	แม่ขาม	แม่สะเรียง	379	332	711
	ข้อมูล ณ 26 พ.ค.48		รวม	1,400	1,275	2,675

ที่มา : อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์, 2548.

: ที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียง, 2548.

ตารางที่ 2 ข้อมูลประชากรที่อาศัยอยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติสาละวิน

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ประชากร (คน)		รวม
				ชาย	หญิง	
1.	แม่ต้อบใต้	แม่ขวม	แม่สะเรียง	223	199	422
2.	แม่ต้อบเหนือ	แม่ขวม	แม่สะเรียง	389	370	759
3.	ป่าหมาก	แม่คง	แม่สะเรียง	330	316	646
4.	แม่สะลาบ	แม่คง	แม่สะเรียง	180	179	359
5.	ทุ่งแล้ง	แม่คง	แม่สะเรียง	511	530	1041
6.	น้ำดิบ	แม่ขวม	แม่สะเรียง	368	361	729
7.	กะปวง	แม่ขวม	แม่สะเรียง	341	324	665
8.	ห้วยวอก	แม่ขวม	แม่สะเรียง	318	318	636
9.	ห้วยบง	แม่ขวม	แม่สะเรียง	233	230	463
10.	ทุ่งแพม	แม่ขวม	แม่สะเรียง	465	484	949
11.	ห้วยทราย	แม่ขวม	แม่สะเรียง	456	449	905
12.	ห้วยสิงห์	แม่ขวม	แม่สะเรียง	472	496	968
13.	ห้วยไผ่	แม่ขวม	แม่สะเรียง	389	364	753
14.	แม่สามแลบ	แม่สามแลบ	สบเมย	742	646	1,388
	ข้อมูล ณ 26 พ.ค.48		รวม	5,417	5,266	10,683

ที่มา : อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2548.

: ที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียง, 2548.

7) การจำแนกเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน (Zoning)

เขตการจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน แบ่งเป็น 5 เขต ดังนี้

7.1) เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (Primitive Zone) เป็นเขตที่มีสังคมพืชและทรัพยากรธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ตามสภาพเดิม ยังไม่ปรากฏการบุกรุกทำลาย เป็นเขตต้นน้ำลำธาร

7.2) เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ (Recovery Zone) เป็นพื้นที่ที่มีสภาพเสื่อมโทรม ถูกบุกรุกทำลายแต่สามารถฟื้นฟืนขึ้นมาใหม่ โดยการปลูกป่าหรือปล่อยให้ธรรมชาติฟื้นตัวเอง เดิมเป็นที่ตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวผู้หนีภัยจากการสู้รบบริเวณห้วยแม่กองคา เนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่

7.3) เขตเพื่อการพักผ่อนหรือศึกษาหาความรู้ (Outdoor Recreation Zone) เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติ เช่น บริเวณจุดชมวิว เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ต้นสักใหญ่ บ้านห้วยบง หาดหิน หาดทราย แม่น้ำสาละวิน

7.4) เขตกิจกรรมพิเศษ (Spacial Use Zone) เป็นเขตที่มีกิจกรรมของประชาชน หมู่บ้านต่างๆ หรือของทางราชการที่อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ

7.5) เขตบริการ (Intensive Use Zone) จัดขึ้นไว้เพื่อรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และบริคนักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่ทำการและหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ (แผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)

4.1.2 ปัจจัยภายใน

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และเว็บไซต์ มีรายละเอียด ดังนี้

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

1.1) ต้นสักใหญ่ อยู่ในบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ สว.3 (ห้วยบง) ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง ขนาดความโตวัดโดยรอบ 832 เซนติเมตร (ตรงความสูงจากพื้นดิน 1.30 เมตร) มีความโตเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากต้นสักใหญ่ที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ห่างออกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 800 เมตร จะมีน้ำตกห้วยบงซึ่งเป็นน้ำตกขนาดเล็กเรียงรายอยู่หลายชั้น

1.2) จุดชมวิวและทะเลหมอก

- บนยอดดอยใกล้หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) ใช้เวลาเดินขึ้นยอดดอยถึงจุดชมวิวประมาณครึ่งชั่วโมง จะเห็นทิวทัศน์ของตัวอำเภอแม่สะเรียง วัด บ้านเรือนของประชาชนและสถานที่สำคัญต่างๆ ชมพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก ช่วงฤดูหนาวจะมีทะเลหมอกที่สวยงามมาก

- บนยอดดอยบ้านท่าต่าฝั่งใกล้หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) ใช้เวลาเดิน ขึ้นยอดดอยถึงจุดชมวิวประมาณครึ่งชั่วโมง จะมองเห็นทิวทัศน์ของแม่น้ำสาละวิน ความสวยงามของธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำ ทั้งฝั่งประเทศไทยและประเทศเมียนมาร์ ช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาวจะเห็นหาดหิน หาดทราย และทะเลหมอกที่สวยงาม

1.3) หาดหิน หาดทราย ลำน้ำสาละวิน

- หาดแท่นแก้วหรือหาดทรายแก้ว เป็นหาดหินที่มีก้อนหินเรียงรายกันอย่างสวยงามตามธรรมชาติลักษณะของก้อนหินจะกลมกลืนกับธรรมชาติยามพลบค่ำ ก้อนหินแต่ละก้อนกลมมันวาว มีหลากหลายสี น่าชื่นชมสัมผัส ซึ่งเป็นหาดที่แตกต่างจากหาดอื่นๆ สามารถสัมผัสกับความงามของหาดแท่นแก้วได้ถึง 2 จุด คือฤดูหนาวและฤดูร้อน ช่วงเดือน พฤศจิกายน – มิถุนายน ของทุกปี

- หาดสามหนอง เป็นหาดทรายสีขาว มีก้อนหินเรียงราย ประกอบด้วยหนองน้ำ 3 หนอง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติโดยไม่มีการปรับปรุงหรือตกแต่ง สามารถสัมผัสความงามของหาดสามหนองได้ 2 จุด คือฤดูร้อนและฤดูหนาว ช่วงเดือนพฤศจิกายน - มิถุนายน ของทุกปี

1.4) ลำน้ำสาละวิน ถือเป็นไฮไลต์ของอุทยานแห่งชาติสาละวิน เนื่องจากเป็นแม่น้ำที่ไหลมาจากหิมะที่ละลายของเทือกเขาหิมาลัย ไหลผ่านประเทศจีน เมียนมาร์ และไทย ความยาวของแม่น้ำ 3,151 กิโลเมตร เมื่อเอามือไปสัมผัสกับแม่น้ำจะรู้สึกเย็นมาก ทิวทัศน์ตามลำน้ำและธรรมชาติสองฝั่ง ซึ่งฝั่งขวาเป็นประเทศเมียนมาร์ฝั่งซ้ายเป็นประเทศไทย มีความสวยงามมากเหมาะแก่การนั่งเรือชมทิวทัศน์และศึกษาธรรมชาติ

1.5) วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชนเผ่า อุทยานแห่งชาติสาละวินมีหมู่บ้านชาวเขาอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 6 หมู่บ้าน ประชากร 2,675 คน ส่วนมากเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งมีวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย อยู่กับป่าได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ชุมชนบ้านท่าต่าฝั่ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน ได้มีการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้ชม

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Activities)

2.1) เส้นทางศึกษาธรรมชาติโดยรถยนต์จากที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน ไปบ้านท่าต่าฝั่งและหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) ระยะทางประมาณ 37 กิโลเมตร ชมทิวทัศน์สองข้างทาง ความหลากหลายของพันธุ์ไม้และสัตว์ป่าจำพวกนก เส้นทางผ่านลำห้วยหลายสายเป็นเส้นทางวิบากทำทายนักขับขี่ออฟโรด ในฤดูฝนใช้รถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ ได้เพียงอย่างเดียว

2.2) เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) เป็นเส้นทางเดินไปตามเชิงเขาริมฝั่งแม่น้ำสาละวิน และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) เป็นเส้นทางเดินไปน้ำตกห้วยบงระยะทางประมาณ 800 เมตร

2.3) การล่องเรือศึกษาธรรมชาติ แต่เดิมมีเรือหางยาวของอุทยานแห่งชาติสาละวินไว้บริการนักท่องเที่ยวแต่ได้ถูกกระแสน้ำพัดสูญหายไป ปัจจุบันหากนักท่องเที่ยวต้องการล่องเรือศึกษาธรรมชาติตามลำน้ำสาละวิน สามารถเช่าเหมาลำเรือของเอกชน ซึ่งมีบริการบริเวณท่าเรือบ้านแม่สามแลบและท่าเรือบ้านท่าตาง

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

3.1) บ้านพัก ปัจจุบันมีบ้านพักที่เปิดบริการให้นักท่องเที่ยวเช่าพักแรม จำนวน 3 จุด คือบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 (ท่าตาง) และบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.4 (แม่สามแลบ) นักท่องเที่ยวสามารถสำรองบ้านพักผ่านเจ้าหน้าที่ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง เบอร์โทรศัพท์ 0-5368-3210 เจ้าหน้าที่สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เบอร์โทรศัพท์ 0-2562-0760 และสั่งจองผ่านเว็บไซต์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (<http://www.dnp.go.th>) สามารถจองล่วงหน้าได้ 60 วัน จ่ายเงินภายใน 3 วันทำการ ณ เคาน์เตอร์ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ทุกสาขาทั่วประเทศ ดังตารางที่ 3

3.2) ห้องน้ำ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติมีห้องน้ำบริการ จำนวน 2 จุด รวม 11 ห้อง เป็นห้องอาบน้ำ 2 ห้อง และบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 (ท่าตาง) มีห้องน้ำบริการ จำนวน 1 จุด รวม 4 ห้อง

3.3) บริเวณที่กางเต็นท์ มีบริเวณที่กางเต็นท์ให้นักท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีเต็นท์ให้นักท่องเที่ยวเช่า เต็นท์ใหญ่ จำนวน 3 หลัง พักได้เต็นท์ละ 6 คน เต็นท์เล็ก จำนวน 1 หลัง พักได้หลังละ 3 คน อัตราค่าบริการเต็นท์ใหญ่หลังละ 500 บาท/คืน เต็นท์เล็กหลังละ 200 บาท/คืน กรณีนำเต็นท์ไปกางเองต้องเสียค่าบริการสถานที่ 30 บาท/คน/คืน

3.4) ไฟฟ้าและประปา ที่ทำการอุทยานแห่งชาติมีระบบไฟฟ้า ประปาใช้น้ำจากบ่อที่ขุดไว้ ส่วนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไฟฟ้าใช้ไฟปั่น ประปาใช้น้ำประปาภูเขา

ตารางที่ 3 จำนวนบ้านพักที่เปิดบริการให้นักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน

ลำดับที่	ชื่อบ้านพัก	จำนวนห้องนอน / ห้องน้ำ	จำนวน (คน)	ค่าตอบแทนบาท/คืน/หลัง
โซน 1 บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ				
1	สาละวิน 101 (รักษาสาละวิน 1)			
	สาละวิน 101/1	1/รวม	2	300.-
	สาละวิน 101/2	1/รวม	2	300.-
	สาละวิน 101/3	1/รวม	2	300.-
2	สาละวิน 102 (ปีกไม้)			
	สาละวิน 102/1	1/1	2	300.-
	สาละวิน 102/2	1/1	2	300.-
	สาละวิน 102/3	1/1	2	300.-
3	สาละวิน 103 (วี ไอ พี)	1/1	3	800.-
โซนที่ 2 บริเวณ หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง)				
4	สาละวิน 201 (ท่าต่าฝั่ง 1)	3/2	6	900.-
5	สาละวิน 202/1 (ท่าต่าฝั่ง 2)	2/1	4	600.-
6	สาละวิน 202/2 (ท่าต่าฝั่ง 3)	2/1	4	600.-
7	สาละวิน 202/3 (ท่าต่าฝั่ง 4)	2/1	4	600.-
8	สาละวิน 202/3 (ท่าต่าฝั่ง 5)	2/1	4	600.-
โซน 3 บริเวณหน่วยพิทักษ์ฯ ที่ สว.4 (แม่สามแลบ)				
9	สาละวิน 301 (แม่สามแลบ)	3/2	6	900.-

4) ความสามารถในการรองรับ(Carrying Capacity)

บ้านพัก ที่ทำการอุทยานแห่งชาติมีบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว จำนวน 5 หลัง ปัจจุบันเปิดบริการจำนวน 3 หลัง มี 7 ห้องนอนๆ ละ 2 คน จำนวน 6 ห้อง และห้องนอน 3 คน จำนวน 1 ห้อง รวม 15 คน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว. 1 (ท่าต่าฝั่ง) มีบ้านพักสำหรับ

นักท่องเที่ยว จำนวน 2 หลัง มี 11 ห้องนอน จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักได้ 22 คน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว. 4 (แม่สามแลบ) มีบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว จำนวน 1 หลัง มี 3 ห้องนอน ที่พักได้ 6 คน และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่สว.3 (ห้วยบง) มีบ้านพักนักท่องเที่ยว จำนวน 1 หลัง ยังไม่ได้เปิดบริการ

บริเวณที่กางเต็นท์ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติและหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 ได้จัดบริเวณพื้นที่ไว้ให้นักท่องเที่ยวกางเต็นท์ได้จุประมาณ 100 คน/วัน ส่วนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว. 3 (ห้วยบง) และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.4 (แม่สามแลบ) พื้นที่คับแคบสามารถกางเต็นท์ได้จุประมาณ 10 คน/วัน

บริเวณที่จอดรถ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน ได้จัดบริเวณที่จอดรถให้นักท่องเที่ยวไว้ ซึ่งมีบริเวณกว้างขวางสามารถจอดรถยนต์ได้ประมาณ 100 คัน บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 (ท่าตาฝั่ง) มีพื้นที่จอดรถยนต์ได้ประมาณ 30 คัน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว. 3 (ห้วยบง) มีพื้นที่จอดรถได้ประมาณ 10 คัน และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว. 4 (แม่สามแลบ) มีพื้นที่จอดรถได้ประมาณ 5 คัน

5) ความปลอดภัย (Accommodation)

บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ และบริเวณบ้านพักนักท่องเที่ยว ได้จัดเวรยามไว้ตลอด 24 ชั่วโมง ระหว่างเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยวมีหน่วยงานของทางราชการและจุดตรวจของเจ้าหน้าที่ ดังนี้

- จากที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 (ท่าตาฝั่ง) มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.5 (ศาลา) ตั้งอยู่ระหว่างทางและมีหน่วยงานของทหารตั้งอยู่ที่บ้านท่าตาฝั่ง มีการลาดตระเวนรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว

- จากอำเภอแม่สะเรียงไปบ้านแม่สามแลบ ซึ่งเป็นจุดขึ้นเรือโดยสารไปบ้านท่าตาฝั่งมีหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ มส.12 (ห้วยสิงห์) สถานีตำรวจภูธรตำบลท่าตาฝั่ง และหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ มส.22 (ห้วยไผ่) ตั้งอยู่ระหว่างทางมีการตั้งจุดตรวจบริเวณหน้าหน่วยงานเป็นบางโอกาส บริเวณบ้านแม่สามแลบมีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว. 4 (แม่สามแลบ) และหน่วยงานของทหารตั้งอยู่มีการลาดตระเวนรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว

6) บุคลากร

บุคลากร มีข้าราชการ จำนวน 3 คน (แต่เดิมมีหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเพียงคนเดียวเมื่อเดือนพฤษภาคมและกรกฎาคม 2548 ได้รับข้าราชการมาปฏิบัติงานเพิ่มรวม 2 คน)

ลูกจ้างประจำ จำนวน 5 คน (พนักงานพิทักษ์ป่า จำนวน 2 คน คนงาน จำนวน 2 คน และพนักงาน
ขับรถยนต์ จำนวน 1 คน) พนักงานราชการ จำนวน 38 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 41 คน

7) งบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2548 ได้รับจัดสรรงบประมาณจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า
และพันธุ์พืช จำนวน 5,012,710.- บาท แยกเป็น

1. กิจกรรมหลักงานอนุรักษ์ป่าไม้(กิจกรรมงานอุทยานแห่งชาติ)	4,628,700.-
1.1 งบบุคลากร	3,920,400.-
1.1.1 ค่าจ้างชั่วคราวรายวัน	3,920,400.-
1.2 งบดำเนินการ	708,300.-
1.2.1 ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ	674,700.-
1.2.2 ค่าสาธารณูปโภค	33,600.-
2. กิจกรรมหลักงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (งานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์)	384,010.-
2.1 การบริการทางการท่องเที่ยว	304,010.-
2.1.1 ค่าจ้างชั่วคราวรายวัน	162,810.-
2.1.2 ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ	141,200.-
2.2 อบรมเยาวชนตามโครงการค่ายเยาวชนอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1 รุ่น	80,000.-

นอกจากนี้ ในปี 2548 จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้สนับสนุนงบประมาณ เพื่อ
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตามโครงการที่อุทยานแห่งชาติสาละวินเสนอ จำนวน 1,000,000.- บาท
เพื่อปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3
(ห้วยบง) ได้แก่ ห้องน้ำ/ห้องสุขา ศาลาที่พักบริเวณจุดชมวิว ป้ายสื่อความหมาย ชุ่มดอกเห็ด
และป้อมยาม

รายได้ อุทยานแห่งชาติสาละวินมีรายได้จากค่าธรรมเนียมเข้าไปในเขตอุทยาน
แห่งชาติสาละวินค่าบริการบ้านพัก ค่าบริการเดินเท้าและค่าบริการสถานที่กางเต็นท์ ในแต่ละเดือน
เจ้าหน้าที่จะรวบรวมรายได้ที่จัดเก็บส่งกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผ่านสำนักบริหาร
พื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง รายได้ดังกล่าวเป็นเงินนอกงบประมาณกรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จะโอนให้ท้องถิ่นร้อยละห้าของรายได้ที่จัดเก็บ ส่วนที่เหลือจะนำไปพัฒนา

อุทยานแห่งชาติต่างๆ ตามที่คณะกรรมการของกรมอุทยานแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบ ในปี 2547 (ตุลาคม 2546 – กันยายน 2547) อุทยานสาละวิน มีรายได้จากค่าธรรมเนียมเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน จำนวน 185,430.- บาท ค่าบริการบ้านพัก เต็นท์พัก และค่าบริการสถานที่กางเต็นท์ จำนวน 15,500.- บาท (ที่มา: อุทยานแห่งชาติสาละวิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2548)

4.1.3 ปัจจัยภายนอก

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบสอบถามนักท่องเที่ยว การค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ มีรายละเอียดดังนี้

1) การคมนาคมหรือการเข้าถึง (Accessibility)

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน(Head Quarter) เป็นศูนย์กลางการบริหารงาน อุทยานแห่งชาติสาละวิน ตั้งอยู่ที่บ้านแม่สะลาบ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียง ประมาณ 5 กิโลเมตร การเดินทางจากกรุงเทพมหานคร ไปตามถนนพหลโยธิน ผ่านอยุธยา นครสวรรค์ ตาก เติญ แล้วเลี้ยวซ้ายไปทางอำเภอลี้ ผ่านอำเภอดอยเต่า อำเภอสอด ถึงอำเภอแม่สะเรียง ระยะทางประมาณ 787 กิโลเมตร หรือจากจังหวัดเชียงใหม่ใช้ทางหลวงหมายเลข 108 เชียงใหม่ หางดง สันป่าตอง จอมทอง สอด ถึงแม่สะเรียง ระยะทาง 191 กิโลเมตร จากที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียงไปทางทิศตะวันตก ผ่านหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สะเรียง เทศบาลตำบลแม่สะเรียง เลี้ยวขวาข้ามสะพานแม่น้ำยมผ่านหมู่บ้านหนองป่าแจ่มถึงบ้านทุ่งแล้งมีป้ายบอกทางเลี้ยวขวาไปที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน สภาพเส้นทางเป็นถนนลาดยางและถนนคอนกรีต รถยนต์ทุกชนิดสามารถเข้าถึงได้ อุทยานแห่งชาติสาละวินมีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติในสังกัด จำนวน 5 หน่วย แต่มีแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในหรือใกล้เคียงกับหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเพียง 3 หน่วย ดังนี้

(1) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) ตั้งอยู่บ้านท่าต่าฝั่ง ตำบลแม่ยม อำเภอแม่สะเรียง เป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวมากที่สุด การเดินทางสามารถเดินทางโดยรถยนต์บรรทุกกระบะหรือรถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ รถมอเตอร์ไซด์หากเป็นช่วงฤดูฝนต้องใช้รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อเท่านั้นและเรือหางยาวโดยสารหรือเช่า เหมาลำ ดังนี้ กรณีรถยนต์จากที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวินไปตามเส้นทางสายบ้านแม่สะลาบ – บ้านท่าต่าฝั่ง ผ่านหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว. 5 บ้านท่าศาลา สภาพเส้นทางเป็นถนนลูกรังตัดผ่านลำห้วยหลายจุด ระยะทางประมาณ 37 กิโลเมตร กรณีเรือหางยาวโดยสารสามารถขึ้นเรือได้ที่ท่าเรือบ้านแม่สามแลบใช้เวลาเดินทางประมาณ 40 นาที

(2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3 (ห้วยบง) ตั้งอยู่บ้านห้วยบง ตำบลแม่ข่ม อำเภอแม่สะเรียง การเดินทางสามารถเดินทางโดยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ส่วนตัว จากที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียงไปทางทิศตะวันตกผ่านหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สะเรียง เทศบาลตำบลแม่สะเรียง เลี้ยวขวาข้ามสะพานแม่น้ำข่มแล้วเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 1194 (แม่สะเรียง - แม่สามแลบ) ประมาณ 9 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาไปตามทางลูกรังอีกประมาณ 4 กิโลเมตร สภาพเส้นทางเป็นถนนลาดยาง บางช่วงเป็นถนนคอนกรีตและถนนลูกรัง

(3) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.4 (แม่สามแลบ) ตั้งอยู่บ้านแม่สามแลบ ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย ตัดแม่น้ำสาละวิน การเดินทางสามารถเดินทางโดยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ส่วนตัว จากที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียงไปทางทิศตะวันตก ผ่านหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สะเรียง เทศบาลตำบลแม่สะเรียง เลี้ยวขวาข้ามสะพานแม่น้ำข่มแล้วเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 1194 (แม่สะเรียง - แม่สามแลบ) ประมาณ 47 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาเข้าหมู่บ้านอีกประมาณ 3 กิโลเมตร สภาพเส้นทางช่วงแรกเป็นถนนลาดยางช่วงเลี้ยวเข้าหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต

2) การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น

ที่ผ่านมาองค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น ไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ การจัดทำแผนพัฒนาอุทยานแห่งชาติ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว การเป็นลูกหาบ การขายอาหาร/เครื่องดื่มและการขายของที่ระลึก ฯลฯ ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในด้านการเป็นลูกจ้างชั่วคราว ในส่วนอุทยานแห่งชาติ มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การจัดนิทรรศการ การออกร้าน ในงานประเพณีประจำปีของท้องถิ่น การช่วยเหลือด้านยานพาหนะแก่โรงเรียนและชุมชน

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติสาละวิน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นจึงได้เสนอนายอำเภอแม่สะเรียง แต่งตั้งคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน ตามคำสั่งนายอำเภอแม่สะเรียง ที่ 218/2548 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2548 ซึ่งประกอบไปด้วยนายเฉลิม ปวงคำคง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นประธานกรรมการ กำนันตำบลแม่คง กำนันตำบลแม่ข่ม เป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวิน เป็นกรรมการและเลขานุการ และกรรมการอื่นซึ่งประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่คงและตำบลแม่ข่ม ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบลแม่คง หัวหน้าหน่วยป้องกัน

รักษาป่า ที่ มส.12 (ห้วยสิงห์)และ หัวหน้าหน่วยประสานงานป้องกันรักษาป่า ที่ 2 (แม่สะเรียง) เนื่องจากเพิ่งแต่งตั้งคณะกรรมการจึงยังไม่มีผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ

3) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

มีการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุท้องถิ่น การจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับทางอำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

4) ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติสาละวิน จำนวน 360 คน แสดงข้อข้อมูลทั่วไปในตารางที่ 4 และข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในตารางที่ 5 ตามลำดับ ดังนี้

● ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 360 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 68.30 อายุตั้งแต่ 21 ปี ถึง 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.80 เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.20) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 24.70 การศึกษา ปวส. หรือ อนุปริญญา ร้อยละ 13.90 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 9.20 การศึกษาระดับ ปวช. และมีเพียงร้อยละ 2.20 ที่การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีและร้อยละ 0.80 ที่การศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 32.80 และอาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 25.80 พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 22.80 เป็นนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.20 เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 3.60 นอกนั้นอีกร้อยละ 3.60 มีอาชีพอื่น รายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000 – 19,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.80 รองลงมาคือ 20,000 – 29,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.40 รายได้ 5,000 – 9,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.80 รายได้มากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.70 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.70 และไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 11.70 แสดงผลในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

(n = 360)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	246	68.30
หญิง	114	31.70
อายุ		
15-20 ปี	34	9.50
21-30 ปี	115	31.90
31-40 ปี	115	31.90
41-50 ปี	70	19.50
51-59 ปี	18	5.00
60 ปี ขึ้นไป	8	2.20
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	3	0.80
มัธยมศึกษา	50	13.90
ปวช.	33	9.20
ปวส./อนุปริญญา	89	24.70
ปริญญาตรี	177	49.20
สูงกว่าปริญญาตรี	8	2.20
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	44	12.20
พนักงานบริษัท	82	22.80
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	118	32.80
อาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว	93	25.80
เกษตรกร	10	2.80
อาชีพอื่น	13	3.60

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n = 360)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	6	1.60
5,000-9,999 บาท	46	12.80
10,000-19,999 บาท	129	35.80
20,000-29,999บาท	113	31.40
30,000 ขึ้นไป	24	6.70
ไม่มีรายได้	42	11.70

● ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 360 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 61.70 รองลงมาต้องการสัมผัสธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 27.20 ต้องการศึกษาค้นคว้า คิดเป็นร้อยละ 7.50 และต้องการท่องเที่ยวผจญภัย คิดเป็นร้อยละ 3.60 ยานพาหนะที่ใช้เดินทางส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 78.00 นอกนั้นเดินทางโดยรถจักรยานยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 12.20 รถยนต์บริษัท คิดเป็นร้อยละ 6.40 รถยนต์เช่า คิดเป็นร้อยละ 2.80 และรถยนต์โดยสารประจำทาง คิดเป็นร้อยละ 0.60 ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.70) มีจำนวนสมาชิกที่เดินทางมาท่องเที่ยว 1-5 คน และร้อยละ 37.80 มีจำนวนสมาชิก 6-10 คน นอกนั้นร้อยละ 8.10 มีสมาชิก 11-15 คน และร้อยละ 2.50 เดินทางเป็นหมู่คณะโดยมีจำนวนสมาชิกมากกว่า 16 คน ลักษณะกลุ่มในการเดินทางเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48.90) เป็นการเดินทางแบบกลุ่มเพื่อน และอีกร้อยละ 41.90 เป็นการเดินทางแบบครอบครัว นอกนั้นร้อยละ 4.70 เดินทางลำพัง ร้อยละ 0.80 เป็นการเดินทางมาพร้อมสถาบันการศึกษา และอีกร้อยละ 3.60 เดินทางในลักษณะอื่น ระยะเวลาในการพักที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.70) ไม่ค้าง คืน อีกร้อยละ 38.10 ค้าง 1 คืน และร้อยละ 12.20 ค้าง 2 คืน แสดงผลใน

ตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

(n=360)

ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว		
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	222	61.70
ศึกษาหาความรู้	27	7.50
สัมผัสธรรมชาติ	98	27.20
ท่องเที่ยว/ผจญภัย	13	3.60
ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง		
รถยนต์ส่วนตัว	281	78.00
รถยนต์เช่า	10	2.80
รถยนต์โดยสารประจำทาง	2	0.60
รถยนต์บริษัท	23	6.4
รถจักรยานยนต์ส่วนตัว	44	12.20
จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่เดินทางท่องเที่ยว		
1-5 คน	186	51.70
6-10 คน	136	37.80
11-15 คน	29	8.10
16 คนขึ้นไป	9	2.50
ลักษณะกลุ่มในการเดินทางท่องเที่ยว		
เดินทางโดยลำพัง	17	4.70
ครอบครัว	151	41.90
กลุ่มเพื่อน	176	48.90
มาพร้อมกับสถาบันศึกษา	3	0.80
อื่น ๆ	13	3.60
ระยะเวลาในการพักที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน		
ไม่ค้างคืน	179	49.70
ค้าง 1 คืน	137	38.10
ค้าง 2 คืน	44	12.20

4.2 ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยพิจารณาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 360 คน ซึ่งแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

4.2.1 ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับในอุทยานแห่งชาติสาละวิน นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการรองรับ และการบริการของเจ้าหน้าที่ ซึ่งแสดงตามลำดับ ดังนี้

1) ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความสวยงามและดึงดูดใจของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งในภาพรวมพบว่า มีความสวยงามและดึงดูดใจในระดับดี (Mean = 2.50) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงามและดึงดูดใจในระดับดี ได้แก่ ต้นสักใหญ่ (Mean = 2.80) หาดหินหาดทรายลำน้ำสาละวิน (Mean = 2.87) ทิวทัศน์ลำน้ำสาละวิน (Mean = 2.87) จุดชมวิวและทะเลหมอก (Mean = 2.74) และวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชนเผ่า (Mean = 2.77) นอกนั้นมีความสวยงามและดึงดูดใจพอใช้ แสดงผลในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความความคิดเห็น/รู้สึกของนักท่องเที่ยว
ต่อความสวยงามและสิ่งดูใจของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานสาละวิน

(N = 360)

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	ความรู้สึกถึงความสวยงามสิ่งดูใจของ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
ต้นสักใหญ่	2.86	0.35	ดี
น้ำตกห้วยบง	2.29	0.57	พอใช้
หาดหินหาดทรายลำน้ำสาละวิน	2.87	0.33	ดี
ทิวทัศน์ลำน้ำสาละวิน	2.87	0.34	ดี
จุดชมวิวและทะเลหมอก	2.71	0.49	ดี
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.04	0.52	พอใช้
การจัดเส้นทางเดินชมศึกษาธรรมชาติ	2.07	0.47	พอใช้
มีการสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์บ่งบอก (Landmark) ให้นักท่องเที่ยวว่าได้ เดินทางมาถึงแหล่งท่องเที่ยว นั้น	2.03	0.42	พอใช้
วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชนเผ่า	2.77	0.44	ดี
รวม	2.50	(0.24)	ดี

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งในภาพรวมพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังคงต้องปรับปรุง (Mean = 1.66) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า กิจกรรมที่ต้องปรับปรุง คือ การส่องนกหรือดูนก (Mean = 1.09) และการขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Mean = 1.39) ส่วนกิจกรรมการเดินป่าและการล่องเรือศึกษาธรรมชาติอยู่ในระดับพอใช้ (Mean = 1.92 และ 2.22 ตามลำดับ) แสดงผลในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติสาละวิน

(N = 360)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	1.92	0.42	พอใช้
กิจกรรมส่อง/ดูนก	1.09	0.30	ต้องปรับปรุง
กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ	2.22	0.67	พอใช้
กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ	1.39	0.55	ต้องปรับปรุง
รวม	1.66	0.33	ต้องปรับปรุง

3) ความปลอดภัย

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความปลอดภัยในอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งในภาพรวม พบว่า มีความปลอดภัยในระดับดี (Mean = 2.57) และในรายประเด็นมีความปลอดภัยในระดับดี ทั้งการจัดเวรยามบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว (Mean = 2.62) และการจัดตั้งจุดตรวจของเจ้าหน้าที่บริเวณเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว (Mean = 2.52) แสดงผลในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความปลอดภัยในอุทยานแห่งชาติสาละวิน

(N = 360)

ความปลอดภัย	ระดับความคิดเห็นต่อความปลอดภัย		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
การจัดเวรยามบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว	2.62	0.51	ดี
การจัดตั้งจุดตรวจของเจ้าหน้าที่บริเวณเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว	2.52	0.52	ดี
รวม	2.57	0.49	ดี

4) สิ่งอำนวยความสะดวก

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งในภาพรวมพบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับพอใช้ (Mean = 1.75) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่อยู่ในระดับดี ได้แก่ บริเวณที่กางเต็นท์ (Mean = 2.53) และบริการจองพัก (Mean = 2.55) อยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย (Mean = 2.00) ไฟฟ้า (Mean = 2.21) และประปา (Mean = 2.31) นอกนั้นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรปรับปรุง (Mean = 1.03 – 1.57) แสดงผลในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติสาละวิน

(N = 360)

สิ่งอำนวยความสะดวก	ระดับความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวก		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย	2.00	0.44	พอใช้
สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พัก	1.11	0.37	ต้องปรับปรุง
บริเวณที่กางเต็นท์	2.53	0.55	ดี
บริเวณที่เล่นรอบกองไฟ	1.57	0.71	ต้องปรับปรุง
บริการโทรศัพท์สาธารณะ	1.04	0.26	ต้องปรับปรุง
ไฟฟ้า	2.21	0.50	พอใช้
ประปา	2.31	0.50	พอใช้
บริการจองที่พัก	2.55	0.54	ดี
ร้านอาหาร/ เครื่องดื่ม	1.03	0.20	ต้องปรับปรุง
ร้านขายของที่ระลึก	1.03	0.19	ต้องปรับปรุง
รวม	1.75	0.22	พอใช้

5) ความสามารถในการรองรับ

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความสามารถในการรองรับของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งในภาพรวมพบว่า มีความสามารถในการรองรับในระดับดี (Mean = 2.42) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า จำนวนบ้านพัก ห้องน้ำ/ห้องสุขา และสถานที่จอดรถ มีความเพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดี (Mean = 2.66, 2.62 และ 2.74 ตามลำดับ) เจ้าหน้าที่บริการ รวมทั้งถังขยะหรือจุดบริการทิ้งขยะมีความพอเพียงในระดับพอใช้ (Mean = 2.17 และ 1.92 ตามลำดับ) แสดงผลในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความสามารถในการรองรับของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

(N = 360)

ความสามารถในการรองรับ	ระดับความคิดเห็นต่อความสามารถในการรองรับ		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
ความเพียงพอของบ้านพัก	2.66	0.52	ดี
ความเพียงพอของห้องน้ำ/ห้องสุขา	2.62	0.52	ดี
ความเพียงพอของถังขยะหรือจุดบริการทิ้งขยะ	1.92	0.64	พอใช้
ความเพียงพอของสถานที่จอดรถ	2.74	0.40	ดี
ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่บริการ	2.17	0.56	พอใช้
รวม	2.42	0.34	ดี

6) บุคลากร

บุคลากรในอุทยานแห่งชาติสาละวินที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว นอกจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ข้าราชการประจำอุทยานแห่งชาติ จำนวน 2 นาย และพนักงานพิทักษ์ป่า ซึ่งทำหน้าที่หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ มีหน้าที่อำนวยความสะดวก ส่วนลูกจ้างประจำอื่นและลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งมีทั้งผู้หญิงและผู้ชายหัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวินจะมีคำสั่งมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อคอยบริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อนในอุทยานแห่งชาติสาละวิน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน ซึ่งโดยภาพรวมพบว่าให้บริการได้ในระดับดี (Mean = 2.48) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าการบริการที่อยู่ในระดับดี ได้แก่ กริยามารยาท/ อธยาศัยไมตรี (Mean = 1.09) และการแต่งกาย (Mean = 2.68) ส่วน การให้ข้อมูลข่าวสาร และความรวดเร็วในการบริการอยู่ในระดับพอใช้ (Mean = 2.25 และ 2.21 ตามลำดับ) แสดงผลในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน

(N = 360)

การบริการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน	ระดับความคิดเห็นต่อการบริการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
กริยามารยาท/ อธยาศัยไมตรี	2.77	0.44	ดี
การแต่งกาย	2.68	0.47	ดี
การให้ข้อมูลข่าวสาร	2.25	0.52	พอใช้
ความรวดเร็วในการบริการ	2.21	0.50	พอใช้
รวม	2.48	0.36	ดี

4.2.2 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับอุทยานแห่งชาติสาละวิน นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นต่อ ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การคมนาคม และการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแสดงตามลำดับ ดังนี้

1) การคมนาคม

เส้นทางคมนาคมจากกรุงเทพมหานครและจากเชียงใหม่ ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติมีความสะดวกเนื่องจากเป็นทางลาดยางและถนนคอนกรีต เส้นทางรถยนต์จากที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝิ่ง) ก่อนข้างลำบากในฤดูฝนต้องใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อแต่ก็มีเส้นทางเดินเรือจากบ้านแม่สามแลบไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝิ่ง) ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกเดินทาง ส่วนเส้นทางไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว. 3 (ห้วยบง) ก็มีความลำบากเช่นกัน ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมพบว่า การคมนาคมหรือการเข้าถึงอุทยานฯ ยังต้องปรับปรุง (Mean = 1.57) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยวในจุดที่ทำการเท่านั้นที่มีการคมนาคมดี (Mean = 2.46) ส่วนเส้นทางไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝิ่ง) และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) มีการคมนาคมพอใช้ (Mean = 1.84 และ 1.89 ตามลำดับ) นอกจากนี้ในด้านบริการรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวทั้งในจุดที่ทำการ และหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ทั้งสองแห่งยังต้องปรับปรุงการคมนาคม (Mean = 1.06 และ 1.08 ตามลำดับ) แสดงผลในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

(N = 360)

การคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็นต่อการคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
บริการรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว (ที่ทำการ)	1.08	0.29	ต้องปรับปรุง
บริการรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว (หน่วยพิทักษ์อุทยานฯที่ สว.1 ท่าต่าฝิ่ง)	1.06	0.26	ต้องปรับปรุง
บริการรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว (หน่วยพิทักษ์อุทยานฯที่ สว.3 ห้วยบง)	1.06	0.26	ต้องปรับปรุง
เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว (ที่ทำการ)	2.46	0.58	ดี
เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว (หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ที่ สว.1 ท่าต่าฝิ่ง)	1.84	0.41	พอใช้
เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว (หน่วยพิทักษ์อุทยานฯที่ สว.3 ห้วยบง)	1.89	0.34	พอใช้
รวม	1.57	0.21	ต้องปรับปรุง

2) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อวิทยุในท้องถิ่น การจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับอำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการประชาสัมพันธ์อุทยานแห่งชาติสาละวินในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับพอใช้ (Mean = 1.69) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ อยู่ในระดับพอใช้ (Mean = 2.04) ส่วนเรื่องการจัดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวหรือมีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ต้องปรับปรุง (Mean = 1.48 และ 1.55 ตามลำดับ) แสดงผลในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

(N = 360)

การประชาสัมพันธ์	ระดับความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์		
	Mean	SD.	ระดับรับรู้
การจัดเก็บข้อมูลหรือมีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว	1.48	0.68	ต้องปรับปรุง
การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ	2.04	0.47	พอใช้
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	1.55	0.61	ต้องปรับปรุง
รวม	1.69	0.48	พอใช้

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามปลายเปิดนักท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติสาละวินมีปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญโดยแยกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

4.3.1 ปัจจัยภายใน

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ แต่เส้นทางเดินยังคับแคบ ไม่มีป้ายสื่อความหมาย การล่องเรือศึกษาธรรมชาติต้องเช่าเรือของเอกชนเนื่องจากอุทยานแห่งชาติสาละวินยังไม่มีเรือประจำ ขาดมัคคุเทศก์นำทางและให้ความรู้

2) บุคลากรยังขาดบุคลากรที่เป็นลูกจ้างประจำตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า อุทยานแห่งชาติสาละวินมีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ จำนวน 5 หน่วย เพื่อดูแลคุ้มครองพื้นที่ไม่ให้ถูกบุกรุกทำลาย อำนาจความสะดวกและคุ้มครองความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวแต่มีพนักงานพิทักษ์ป่าเพียง 2 นาย และยังขาดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแก่ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว

3) งบประมาณ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญและเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติสาละวินต้องมีการพัฒนาหลายด้านเพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงงบประมาณเป็นจำนวนมาก ตามแผนแม่บทเพื่อจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน มีแผนงานจำนวน 6 แผน คือแผนป้องกันรักษาป่า แผนการฟื้นฟูพื้นที่ แผนการพัฒนาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก แผนการจัดการด้านการมีส่วนร่วม แผนการวิจัยค้นคว้าและแผนการพัฒนาบุคลากรมีโครงการที่ต้องดำเนินการตามแผนแม่บท จำนวน 23 โครงการ งบประมาณ จำนวน 26,755,000.- บาท (ยี่สิบหกล้านเจ็ดแสนห้าหมื่นห้าพันบาทถ้วน) ในปี 2548 อุทยานแห่งชาติสาละวินได้รับงบประมาณจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จำนวน 5,012,710.- บาท (ห้าล้านหนึ่งหมื่นสองพันเจ็ดร้อยสิบบาทถ้วน) เป็นงบประมาณงานส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 384,010.- บาท (สามแสนแปดหมื่นสี่พันสิบบาทถ้วน)

4) สิ่งอำนวยความสะดวก อุทยานแห่งชาติสาละวินยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกหลายด้าน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและเป็นอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศปัญหาหนึ่ง ได้แก่ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายมีจำนวนน้อย ไม่มีบริการโทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้ามีเฉพาะที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

ส่วนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติใช้เครื่องปั่นไฟ ระบบประปาที่ทำการอุทยานแห่งชาติใช้น้ำจากบ่อที่ขุดไว้ส่วนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติใช้น้ำประปาภูเขาบางครั้งน้ำไม่พอใช้ ไม่มีบริเวณที่เล่นรอบกองไฟ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พัก เช่น เตียงนอน พัดลม ที่แขวนเสื้อผ้า ที่วางรองเท้า กระจกส่องหน้า ชุดรับแขก ฯลฯ นอกจากนี้ยังขาดร้านอาหาร/เครื่องดื่มและร้านขายของที่ระลึก

5) ความสามารถในการรองรับ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง)และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.4 (แม่สามแลบ) ไม่มีห้องน้ำ/ห้องสุขา สำหรับบริการนักท่องเที่ยวและบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1(ท่าตาฝั่ง) ต้องปรับปรุงและเพิ่มห้องน้ำ/ห้องสุขา นอกจากนี้ถึงขณะนี้ยังมีน้อย ไม่มีการแยกประเภทของถังขยะและยังไม่มีการคัดแยกขยะ

4.3.2 ปัจจัยภายนอก

1) การคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยวจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวินไปบ้านท่าตาฝั่ง เป็นถนนลูกรังมีความยากลำบากช่วงฤดูฝนต้องใช้รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ ส่วนเส้นทางแยกจากถนนสาย 1194ไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) เส้นทางเป็นถนนลูกรัง ขรุขระ คับแคบ มีความยากลำบาก

2) ชุมชนท้องถิ่นยังไม่ได้มีโอกาสแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การจำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม ร้านขายของฝาก/ของที่ระลึก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างๆ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์และลูกหาบ นอกจากนี้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการสำรวจความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การร่วมประชุมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ

3) ขาดการจัดเก็บข้อมูลและรับรู้ฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาอุทยานแห่งชาติ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ยังมีน้อยไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังขาดวัสดุ อุปกรณ์ เช่น วิทยุสื่อสาร บอร์ดและแผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว

4.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในตอน
ที่ 3 ของแบบสอบถามนักท่องเที่ยว และผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์/
สังเคราะห์ข้อมูลเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยยึดองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ดังนี้

4.4.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่

จากการวิจัยพบว่าอุทยานแห่งชาติสาละวินมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม
หลายแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น ต้นสักใหญ่ จุชมวิวและทะเลหมอก น้ำตกห้วยบง
หาดหิน หาดทรายริมน้ำสาละวินที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ตลอดจนทิวทัศน์สองฝั่งลำน้ำสาละวิน
นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชนเผ่าในพื้นที่เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวรอง เช่น ที่บ้านท่าต่าฝั่ง ตำบลแม่ข่ม อำเภอแม่สะเรียง ราษฎรเป็นชาวไทยภูเขาเผ่า
กะเหรี่ยง มีการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในด้านพื้นที่ควรมีการปรับปรุงและพัฒนา
สิ่งต่างๆ ดังนี้

- 1) สิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนี้
 - เพิ่มป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย
 - จัดให้มีบริเวณที่เล่นรอบกองไฟ
 - ประสานองค์การโทรศัพท์เพื่อขอติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะเนื่องจากบริเวณ
หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์
มือถือ
 - ปรับปรุงระบบไฟฟ้าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวอยู่ห่างไกลไม่มีเสาไฟฟ้าพาดถึง ซึ่งใช้เครื่องปั่นไฟฟ้ามาใช้ไฟฟ้า
ระบบโซล่าเซลล์
 - ปรับปรุงระบบประปาโดยเฉพาะบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน
ซึ่งปัจจุบันใช้น้ำจากบ่อที่ขุดไว้ หากเป็นฤดูท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวมาก
น้ำอาจไม่พอใช้ ควรของบประมาณขุดเจาะน้ำบาดาล
 - ควรมีร้านอาหาร/เครื่องดื่มและร้านขายของที่ระลึก
 - สร้างศาลาที่พักให้นักท่องเที่ยวบริเวณจุดชมวิว

2) การคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 2 เส้นทาง คือ

- เส้นทางจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวินไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) ระยะทางประมาณ 37 กิโลเมตร
- เส้นทางแยกจากถนนสาย 1194 ไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

ทั้งนี้ การปรับปรุงเส้นทางต้องกระทำด้วยความระมัดระวังคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดลอม

- ควรปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติและหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการปลูกต้นไม้ท้องถิ่นที่เป็นอาหารของสัตว์ป่าบริเวณใกล้ที่พัก เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เช่น สมอไทย ก่อเดือย หว่า มะขามป้อม ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่าและเพิ่มปริมาณสัตว์ป่าโดยเฉพาะนกชนิดต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเยี่ยมชม

4.4.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ

จากการวิจัย พบว่า อุทยานแห่งชาติสาละวินมีการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมโดยมีการจำแนกเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติออกเป็น 5 เขต ได้แก่ เขตสงวนสภาพธรรมชาติ เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ เขตเพื่อการพักผ่อนหรือศึกษาหาความรู้ เขตกิจการพิเศษ และเขตบริการจัดไว้ เพื่อรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และบริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ เพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว จำนวน 5 หน่วย มีระบบบำบัดน้ำเสียจากบ้านพัก ในด้านการจัดการควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนี้

1) ควรเพิ่มจำนวนถังขยะและแยกประเภทถังขยะ มีการคัดแยกขยะ การควบคุมดูแลแหล่งกำจัดขยะเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดลอม ปรับปรุง/เพิ่ม ห้องน้ำ/ห้องสุขา บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.4 (แม่สามแลบ)

2) งบประมาณ ตามแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติสาละวินจะต้องดำเนินการพัฒนาหลายด้านและใช้งบประมาณมากถึง 26,755,000.- บาท หากจะรองบประมาณจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อาจล่าช้า ฉะนั้น จึงควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อของบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแผนแม่บท

4.4.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ

จากการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติสาละวินมีความเหมาะสมเป็นแหล่งศึกษาและวิจัยในด้านป่าไม้ สัตว์ป่า พืชสมุนไพร และความหลากหลายทางชีวภาพ ของผู้สนใจ ในปี 2548 มีการอบรมเยาวชนตามโครงการค่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 รุ่น ในด้านกิจกรรมและกระบวนการ ควรมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความหลากหลายโดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมจักรยานเสือภูเขา ฯลฯ ปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จัดให้มีป้ายสื่อความหมาย

2) บุคลากร ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรของหน่วยงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ การใช้เครื่องมือด้านสารสนเทศ ฯลฯ

3) การประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่สำคัญ เช่น กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช จังหวัดแม่ฮ่องสอน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ ควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามดึงดูดใจ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวควรมีเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุทัศน์ แผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ มีการจัดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว และมีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาอุทยานแห่งชาติด้านต่างๆ

4.4.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

จากการวิจัยพบว่า ที่ผ่านมามงค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นยังไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการอุทยาน การจัดทำแผนพัฒนาอุทยาน การติดตามประเมินผลตลอดจนให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในด้านการเป็นลูกจ้างชั่วคราว ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติสาละวินได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ ตามคำสั่งนายอำเภอแม่สะเรียง ที่ 218/2548 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2548 ในด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นควรมีการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ควรให้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติในทุกระดับตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนการพัฒนา การแก้ไขปัญหา การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 2) ควรให้ชุมชนแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว การเป็นลูกหาบ การขายของที่ระลึก การขายอาหาร/เครื่องดื่ม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือในการศึกษาประกอบด้วย แบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 360 คน แบบสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยาน และเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ ประธานชมรมธุรกิจนำเที่ยว จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์ ได้นำมาสรุปและวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงขอสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1.1 ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยพิจารณาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ซึ่งผลการวิเคราะห์ระดับรับรู้ของนักท่องเที่ยวในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัย ความสามารถในการรองรับ การบริการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน อยู่ในระดับดี ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับพอใช้ และในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การคมนาคมหรือการเข้าถึงอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

5.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

จากผลการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมายุทยานแห่งชาติสาละวินมีปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าจากนายทุนผู้มีอิทธิพล ตั้งแต่ปี 2538 การจัดการกับไม้ของกลางที่ตรวจยึดในอุทยานแห่งชาติสาละวิน การปฏิบัติงานจึงเน้นไปในการตรวจปราบปรามและการตรวจสอบซ้กลากไม้ของกลาง ขณะนี้สถานการณ์การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าได้ยุติลงแล้ว ไม้ของกลางได้ซ้กลากไปเก็บรักษาที่ศูนย์การทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี ตามนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2547 ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติสาละวินอยู่ระหว่างปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงมีปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวินหลายด้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว และผู้ให้ข้อมูลหลักตลอดจนผลจากการสำรวจพื้นที่เสนอปัญหาและอุปสรรคของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

- 1) ขาดความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2) ขาดบุคลากรที่เป็นลูกจ้างประจำเพื่อทำหน้าที่หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ
- 3) ขาดงบประมาณในการจัดการอุทยานแห่งชาติตามแผนแม่บทที่กำหนดไว้
- 4) ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกหลายด้าน เช่น ป้ายบอกทางมีน้อย ไม่มีบริการโทรศัพท์สาธารณะ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังใช้ไฟฟ้าจากเครื่องปั่นไฟ ประปาบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติยังใช้น้ำจากบ่อ ไม่จัดบริเวณที่เล่นรอบกองไฟ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านพัก เช่น เตียงนอน พัดลม ชุดรับแขก กระจกส่องหน้า ไม่มีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม และร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ

- 5) ถึงขยะมีไม่เพียงพอ ไม่มีการแยกประเภทถังขยะ และไม่มีการคัดแยกขยะ หีองน้ำ/ห้องสุขา สำหรับบริการนักท่องเที่ยวบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง) และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.4 (แม่สามแลบ) มีไม่เพียงพอ

- 6) เส้นทางคมนาคมจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวินไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว. 1 (ท่าต่าฝั่ง) และเส้นทางแยกจากถนนสาย 1194 ไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3 (ห้วยบง) มีความยากลำบาก

- 7) ชุมชนท้องถิ่นยังไม่ได้รับโอกาสแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว
- 8) ขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ไม่มีการจัดเก็บข้อมูล และผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวขาดครุภัณฑ์ อุปกรณ์ในด้านสารสนเทศ

5.1.3 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ

จากการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว และผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยยึดองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนี้
 - ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ปลูกต้นไม้ท้องถิ่นที่เป็นอาหารของสัตว์ป่าบริเวณใกล้ที่พักหรือบริเวณทางเดินศึกษาธรรมชาติ เช่น หว่า มะขามป้อม สมอไทย ก่อเดือย คอแลน ฯลฯ เพื่อเป็นอาหารของสัตว์ป่าและเพิ่มปริมาณสัตว์ป่า โดยเฉพาะนกชนิดต่างๆ
 - เพิ่มป้ายบอกทาง จัดบริเวณที่เล่นรอบกองไฟ ประสานองค์การโทรศัพท์เพื่อขอติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะ ปรับปรุงระบบไฟฟ้าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังใช้ไฟปั่นมาใช้ระบบโซลาร์เซลล์ ปรับปรุงระบบประปาบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ จัดให้มีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านพักสร้างศาลาที่พักให้นักท่องเที่ยวบริเวณจุดชมวิว
 - ปรับปรุงเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 2 เส้นทางคือ เส้นทางสายที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปบ้านท่าต่าฝั่ง และเส้นทางแยกจากถนนสาย 1194 ไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3 (ห้วยบง)
- 2) องค์ประกอบด้านการจัดการ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนี้
 - เพิ่มจำนวนถังขยะและแยกประเภทของถังขยะ มีการคัดแยกขยะ การควบคุมดูแลแหล่งกำจัดขยะเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปรับปรุง/เพิ่มห้องน้ำ/ห้องสุขา บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3 (ห้วยบง) และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.4 (แม่สามแลบ) ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 - ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อของบประมาณเพิ่มเติมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแผนแม่บทของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนา
สิ่งต่างๆ ดังนี้

- จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความหลากหลาย โดยคำนึงถึง
ความสอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
เช่นกิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมขี่จักรยานเสือภูเขา ฯลฯ ปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ
จัดให้มีป้ายสื่อความหมาย

- ฝึกอบรมบุคลากรของหน่วยงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เช่น
การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ การใช้เครื่องมือด้านสารสนเทศ
สำหรับลูกจ้างประจำตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่าที่ยังขาดอยู่ ควรขอเพิ่มเติมจากกรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

- ประชาสัมพันธ์เชิงรุกแบบต่อเนื่อง เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวทางเว็บไซต์
มีการจัดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว มีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว จัดหาครุภัณฑ์ อุปกรณ์
ในด้านสารสนเทศในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนี้

- ให้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
อุทยานแห่งชาติในทุกระดับ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนการพัฒนา การแก้ไขปัญหา การ
ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

- ควรให้ชุมชนแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว
การเป็นลูกหาบ การขายของที่ระลึก การขายอาหาร/เครื่องดื่ม

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการศึกษตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน
ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วมของ
องค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

5.2.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่

ผลการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ
สาละวิน ผลการวิเคราะห์ระดับรับรู้นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ความ
สามารถในการรองรับ อยู่ในระดับดี อาจเนื่องมาจากอุทยานแห่งชาติสาละวินมีแหล่งท่องเที่ยว

ทางธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก และมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี เป็นแหล่งท่องเที่ยวรอง วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติก็เพื่ออำนวยความสะดวกด้าน การท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบกับอุทยานแห่งชาติสาละวินมีพื้นที่มากถึง 450,950 ไร่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับพอใช้ และด้านการคมนาคมหรือ การเข้าถึง อยู่ในระดับต้องปรับปรุง อาจเนื่องมาจากที่ผ่านมายุทธยานแห่งชาติสาละวินมีปัญหา การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าจากนายทุนผู้มีอิทธิพล ตั้งแต่ปี 2538 การปฏิบัติงานจึงเน้น ไปในด้าน การปราบปราม ทำให้การพัฒนาขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขณะนี้สถานการณ์เข้าสู่สภาวะปกติ อุทยานแห่งชาติสาละวินอยู่ระหว่างการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับองค์ประกอบ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ซึ่งได้กล่าวว่า องค์ประกอบ ด้านพื้นที่เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติและแตกต่าง จากผลการศึกษาของ วัฒนาพร สุญา (2545) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาคอยดุง จังหวัดเชียงราย พบว่า คอยดุงมีศักยภาพ และความพร้อมในองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ และองค์ประกอบ ด้านการมีส่วนร่วม

5.2.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ

จากการศึกษาพบว่าอุทยานแห่งชาติสาละวิน มีการจัดการระบบน้ำเสียในบ้านพัก ใช้ระบบบ่อเกรอะและบ่อซึม ซึ่งกำหนดไว้ในแบบการก่อสร้างบ้านพัก ส่วนการจัดการขยะพบว่า ถึงขยะมีน้อย ไม่มีการจัดวางถังขยะแยกตามประเภทขยะ และยังไม่มีการคัดแยกขยะบริเวณหน่วย พิทักษ์อุทยานแห่งชาติใช้วิธีการกำจัดขยะแบบฝังกลบ ส่วนบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน อาศัยพื้นที่ทิ้งขยะของหมู่บ้านแม่สะลาบ ซึ่งอยู่ห่างจากอุทยานแห่งชาติสาละวินประมาณ 1.5 กิโลเมตร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจำแนกเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน ออกเป็น 5 เขต ได้แก่ เขตสงวนสภาพธรรมชาติ เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ เขตเพื่อการพักผ่อนหรือ ศึกษาหาความรู้ เขตกิจการพิเศษ และเขตบริการจัดไว้เพื่อรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และบริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ เพื่อคุ้มครอง ทรัพยากรธรรมชาติและดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการศึกษาของพัชราภา บุญปัญญาโรจน์ (2545) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววนอุทยาน ภูชี้ฟ้าตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า แม้แหล่งท่องเที่ยววนอุทยานภูชี้ฟ้ามี

ความพร้อมด้านองค์ประกอบหลักของแหล่งท่องเที่ยว เหมาะสมสำหรับการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ตาม แต่ก็พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา เช่น ขนาดและจำนวนป้ายสื่อความหมายยังไม่ค่อยเหมาะสม จำนวนห้องพัคน้อย สาธารณูปโภคและสาธารณูปการบางอย่างยังไม่เพียงพอ เช่น สถานที่จอดรถ น้ำใช้ และถังขยะ

5.2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวิน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับต้องปรับปรุง อาจเนื่องมาจากที่ผ่านมาอุทยานแห่งชาติสาละวินมีปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับพอใช้ และด้านการบริการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสาละวินอยู่ในระดับดี มีการจัดฝึกอบรมเยาวชนตามโครงการค่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิฐริน ไล่พันธ์ (2542) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพและแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติของนายอ ยจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้พบว่า อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาให้นักเรียน เยาวชน และแตกต่างจากผลการศึกษาของ อุไรวรรณ ทองกาย (2545) ที่ได้ทำการศึกษาศักยภาพในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพบว่าสวนพฤกษศาสตร์ฯ ยังไม่มีการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับชุมชนท้องถิ่น นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และนักท่องเที่ยว

5.2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมามองค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ การจัดทำแผนพัฒนาอุทยานแห่งชาติ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว การเป็นลูกหาบ การขายอาหาร/เครื่องดื่มและการขายของที่ระลึก ฯลฯ ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในด้านการเป็นลูกจ้างชั่วคราวในสวนอุทยานแห่งชาติมีกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การจัดนิทรรศการ การออกร้านในงานประเพณีประจำปีของท้องถิ่น การช่วยเหลือด้านยานพาหนะแก่โรงเรียนและชุมชน ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติสาละวิน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น จึงได้เสนอนายอำเภอแม่สะเรียง แต่งตั้งคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน ตามคำสั่งนายอำเภอแม่สะเรียง ที่ 218/2548 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2548 ซึ่งประกอบไปด้วย

นายเฉลิม ปวงคำคง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นประธานกรรมการ กำนันตำบลแม่คง กำนันตำบลแม่ขาม เป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวิน เป็นกรรมการและเลขานุการ และกรรมการอื่นซึ่งประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่คงและตำบลแม่ขาม ปลัดอำเภอผู้ประสานงาน ประจำตำบลแม่คง หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ มส.12 (ห้วยสิงห์) และหัวหน้าหน่วยประสานงาน ป้องกันรักษาป่า ที่ 2 (แม่สะเรียง) เนื่องจากเพิ่งแต่งตั้งคณะกรรมการจึงยังไม่มีผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการ สอดคล้องกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา – เขาวง จังหวัดระยอง พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ/การให้บริการนักท่องเที่ยว ทุกหมู่บ้าน ไม่มีส่วนร่วมกับ กระบวนการนี้ นอกจากจะช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ผ่านมา เช่น ตอบคำถาม บอกทาง และแตกต่าง จากผลการศึกษาของสถาบันดำรงราชานุภาพ (2543) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภาคเหนือ : กรณีศึกษา บ้านถ้ำลอด อำเภอ ปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยพบว่าชุมชนแห่งนี้พัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชน ต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีมาเป็นเวลานานพอสมควร ตั้งแต่ปี 2534 จึงมีความเข้มแข็งในการ บริหารจัดการพอควร มีการพัฒนาระเบียบกฎเกณฑ์ที่วางไว้ และไม่สอดคล้องกับ ยศ สันตสมบัติ (2542) ซึ่งกล่าวว่า ในการสัมมนาระดับนานาชาติเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ป่า และการพัฒนาชุมชน” ที่จัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนมกราคม 2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับการนิยามความหมายว่าเป็น “การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่น ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม”

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าแม่แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติสาละวินจะมีความพร้อมด้าน องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องดำเนินการแก้ไข ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว และผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนผลจากการสำรวจพื้นที่เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ปลูกต้นไม้ท้องถิ่นที่เป็นอาหารของสัตว์ป่าบริเวณใกล้ที่พักหรือบริเวณทางเดินศึกษาธรรมชาติ เช่น หว่า มะขามป้อม สมอไทย ก่อเดือย คอแลน ฯลฯ เพื่อเป็นอาหารของสัตว์ป่าและเพิ่มปริมาณสัตว์ป่า โดยเฉพาะนกชนิดต่าง ๆ
- 2) เพิ่มป้ายบอกทาง จัดบริเวณที่เล่นรอบกองไฟ ประสานองค์การโทรศัพท์เพื่อขอติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะ ปรับปรุงระบบไฟฟ้าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังใช้ไฟปั่นมาใช้ระบบโซล่าเซลล์ ปรับปรุงระบบประปาบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ จัดให้มีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ร้านอาหารของที่ระลึก จัดตั้งอำนวยความสะดวกในบ้านพัก สร้างศาลาที่พักให้นักท่องเที่ยวบริเวณจุดชมวิ
- 3) ปรับปรุงเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 2 เส้นทาง คือเส้นทางสายที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปบ้านท่าต้าฝั่ง และเส้นทางแยกจากถนนสาย 1194 ไปหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3 (ห้วยบง)
- 4) เพิ่มจำนวนถังขยะและแยกประเภทของถังขยะ มีการคัดแยกขยะ การควบคุมดูแลแหล่งกำจัดขยะเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปรับปรุง/เพิ่มห้องน้ำ/ห้องสุขา บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1 (ท่าต้าฝั่ง) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3 (ห้วยบง) และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.4 (แม่สามแลบ) ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อของบประมาณเพิ่มเติมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตามแผนแม่บทของอุทยานแห่งชาติสาละวิน
- 6) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความหลากหลาย โดยคำนึงถึงสอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมขี่จักรยานเสือภูเขา ฯลฯ ปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จัดให้มีป้ายสื่อความหมาย

7) ฝึกอบรมบุคลากรของหน่วยงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ การใช้เครื่องมือด้านสารสนเทศ สำหรับลูกจ้างประจำตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่าที่ยังขาดอยู่ ควรขอเพิ่มเติมจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช

8) ประชาสัมพันธ์เชิงรุกแบบต่อเนื่อง เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยว การให้ข้อมูลล่วงหน้าแก่นักท่องเที่ยวทางเว็บไซต์ มีการจัดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว มีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาหน่วยงาน จัดหาครุภัณฑ์ อุปกรณ์ ในด้านสารสนเทศในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

9) ให้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติในทุกระดับ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนการพัฒนา การแก้ไขปัญหา การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

10) ให้ชุมชนแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว การเป็นลูกหาบ การขายของที่ระลึก การขายอาหาร/เครื่องดื่ม

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 1) การประเมินความพร้อมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติสาละวิน
- 2) บทบาทของผู้นำชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสาละวิน
- 3) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติสาละวิน

บรรณานุกรม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและประชาชนในการอนุรักษ์และจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: บริษัท เทสโก้ จำกัด, 2547.
- _____. <http://www.dnp.go.th>. “เนื้อที่ป่าไม้” (20 พฤษภาคม 2547). [ระบบออนไลน์], 2547.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การดำเนินงานเรื่อง Ecotourism ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง, 2540 ข.
- _____. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปีการศึกษา 2538-2539. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), มปป.
- _____. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542.
- _____. สำนักงานภาคเหนือเขต 1 (เชียงใหม่, ลำพูน, ลำปาง, แม่ฮ่องสอน). สรุปข้อมูลผู้มาเยี่ยมชมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2546. (อัดสำเนา).
- _____. สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 ก.
- _____. Ecotourism Network'96. เอกสารสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในวันพุธที่ 6 มีนาคม 2539 ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539 ก.
- จันทร์ทิพย์ คงปาน. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย:กรณีศึกษาเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2546.
- จังหวัดแม่ฮ่องสอน. <http://www.maehongson.go.th>. “วิสัยทัศน์จังหวัด” (20 พฤษภาคม 2547). [ระบบออนไลน์], 2547.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: ภาควิชามนุษย์สัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.
- ณรงค์เดช นวลมีชื่อ. Ecotourism ทางออกฤาเพียงแค่กระแส. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

- ศักดิ์ดา บุญปัญญาโรจน์. “แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว วนอุทยานภูชี้ฟ้าตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- นิฐริน ไล่พันธ์. “ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. “การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เฉพาะกรณี: เส้นทางลำน้ำกก”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- ภราเดช พัทฒวิเชียร. “พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน”. จุลสารการท่องเที่ยว. 15 (เมษายน – มิถุนายน), 2539.
- มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร. <http://www.Seub.ksc.net>. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2)”. (21กรกฎาคม 2547). [ระบบออนไลน์], 2547.
- วัฒนาพร สุญา. “แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาคอยดุง จังหวัดเชียงราย”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- ศรีพร สมบุญธรรม. “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) จุลสารการท่องเที่ยว. 12, 2 (เมษายน – มิถุนายน 2536).
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2543.
- สร้อยสวัสดิ์ อาสาสมัครพกิจ. “การศึกษาเพื่อหาปัจจัยในการกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศภาคเหนือตอนบน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- อัจฉรีย์ จันทลักขณา. หลักสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- อุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สถิตินักท่องเที่ยว ปี 2545-2546. (อัครดาเนนา).
- _____. เอกสารแนะนำอุทยานแห่งชาติสาละวิน, มปป.

อุไรวรรณ ทองกาย. “ศักยภาพในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ก

ภาพประกอบการศึกษา

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน

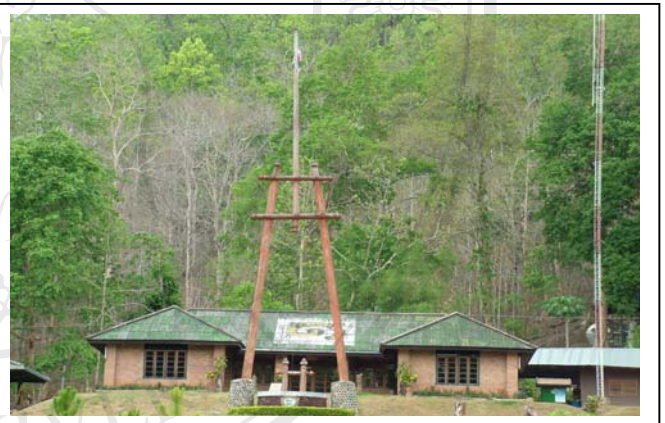
ป้ายชื่ออุทยานแห่งชาติสาละวิน

ป้ายคำขวัญอุทยานแห่งชาติสาละวิน

ป้ายยินดีต้อนรับของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติสาละวิน

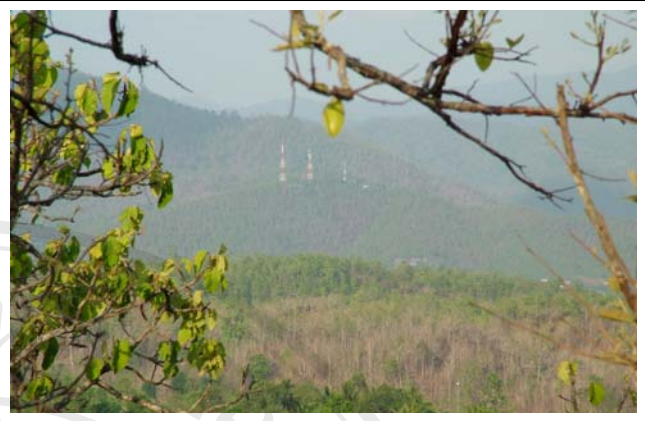
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

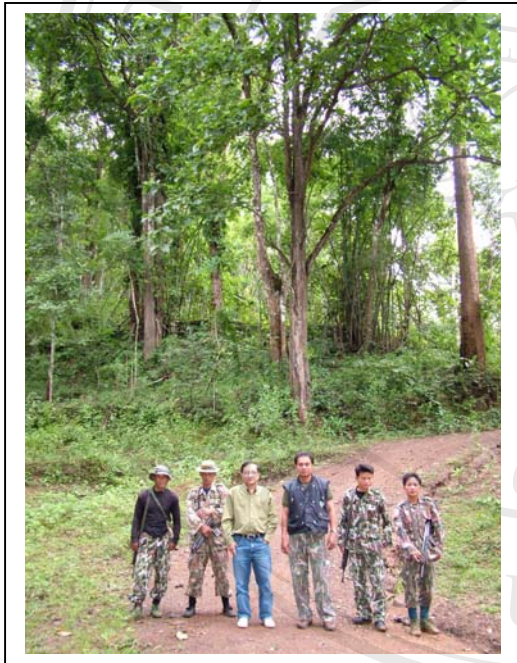
บ้านพักนักท่องเที่ยว

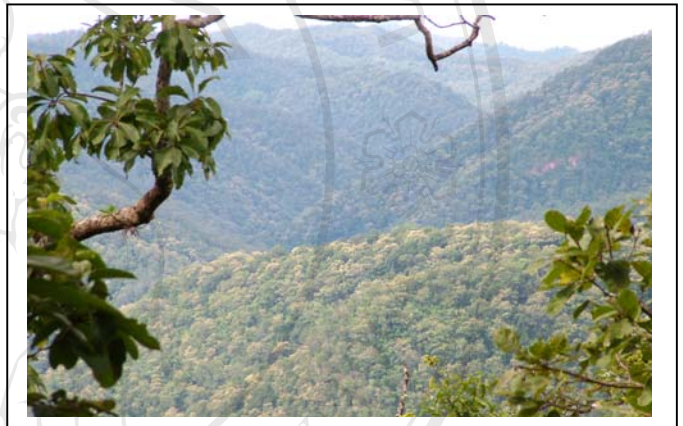
เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

จุดชมวิว

สภาพป่าในอุทยานแห่งชาติสาละวิน

ป่าไม้สักในอุทยานแห่งชาติสาละวิน

กล้วยไม้ป่า

กล้วยไม้ป่า

ต้นปรง

ตัวต่อ

สมอไทย

ก่อเด็ดย

ห้องน้ำ/ห้องสุขา

ห้องสุขาที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กงสนับสนุนงบก่อสร้าง

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.1 (ท่าตาฝั่ง)

ป้ายต้อนรับ

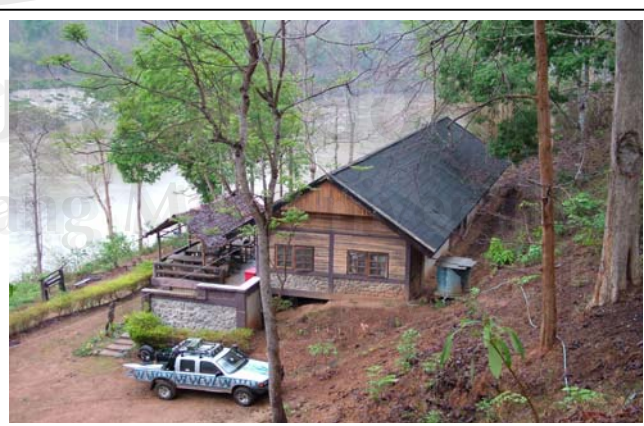
ป้ายประชาสัมพันธ์

ทะเลหมอก

หน้าผาริมน้ำสาละวิน

บ้านพักนักท่องเที่ยว

ทิวทัศน์ลำน้ำสาละวิน

หาดหินริมน้ำสาละวิน

หาดทรายริมน้ำสาละวิน

ป้ายสุดเขตประเทศไทย

ล่องเรือชมทิวทัศน์ตามลำน้ำสาละวิน

เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติริมแม่น้ำสาละวิน

วิถีชีวิตชุมชนบ้านท่าตาฝั่ง

พบผู้อาวุโสในหมู่บ้านท่าตาฝั่ง

บ้านพักแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านท่าตาฝั่ง

โรงพักเก่าบ้านท่าตาฝั่งสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงกับ
หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.1(บ้านท่าตาฝั่ง)

เรือโดยสารบริการนักท่องเที่ยว
บริเวณท่าเรือบ้านแม่สามแลบ

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สว.3 (ห้วยบง)

ต้นสักใหญ่ภายในบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สว.3 (ห้วยบง)

น้ำตกห้วยบง

จุดชมวิว

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

คุณประยูร ทองศิริกุล
หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวิน

คุณสุรชัย ท่าเทศ
เจ้าพนักงานป่าไม้ 5

คุณจรูญ ประทุมใจ
พนักงานพิทักษ์ป่า

คุณสุรจิต แสนวิชัย
ลูกจ้างประจำ

คุณปรีชา สมาศิลป์
ลูกจ้างชั่วคราว

คุณอคุณย์ ศุภลักษณ์
ประธานชมรมธุรกิจนำเที่ยวอำเภอแม่สะเรียง

คุณพิทักษ์ เยสุวรรณ
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง

คุณสุพัฒน์ ตาสิ่งห์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขาม

คุณสุรพันธ์ พ้าอร่ามศรี
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สามแลบ

สำรวจจุดสูงสุดของอุทยานแห่งชาติสาละวิน

เจ้าหน้าที่อุทยาน ฯ นำสำรวจและให้ข้อมูลเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

เรื่อง สักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม บัณฑิตศึกษาศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามหรือผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย และจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด จึงขอความร่วมมือท่านกรุณาให้ข้อมูลที่ตรงกับความเห็นของท่านหรือตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวินในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะสามารถนำผลการศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(นายฉลอง ของเดิม)

Copyright © by Chiang Mai University

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

All rights reserved

บัณฑิตศึกษาศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในวงเล็บ () เพียงข้อเดียว

ช่องนี้สำหรับ
ผู้ศึกษาเท่านั้น

1. เพศ

1. () ชาย 2. () หญิง

1.

2. อายุ

1. () 15 – 20 ปี 2. () 21 – 30 ปี
3. () 31 – 40 ปี 4. () 41 - 50 ปี
5. () 51 – 59 ปี 6. () 60 ปี ขึ้นไป

2.

3. ระดับการศึกษา

1. () ประถมศึกษา 2. () มัธยมศึกษา
3. () ป.ว.ช.. 4. () ป.ว.ส./อนุปริญญา
5. () ปริญญาตรี 6. () สูงกว่าปริญญาตรี

3.

4. อาชีพ

1. () นักเรียน/นักศึกษา 2. () พนักงานบริษัท
3. () รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ 4. () อาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว
5. () เกษตรกร 6. () อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

4.

5. รายได้ต่อเดือน

1. () ต่ำกว่า 5,000 บาท 2. () 5,000 – 9,999 บาท
3. () 10,000 – 19,999 บาท 4. () 20,000 – 29,999 บาท
5. () 30,000 บาท ขึ้นไป 6. () ไม่มีรายได้

5.

6. วัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

1. () ท่องเที่ยว/พักผ่อน 2. () ศึกษาหาความรู้
3. () สัมผัสธรรมชาติ 4. () ท่องเที่ยว/ผจญภัย
5. () อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

6.

7. ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

1. () รถยนต์ส่วนตัว 2. () รถยนต์เช่า
3. () รถยนต์โดยสารประจำทาง 4. () รถยนต์บริษัท
5. () รถจักรยานยนต์ส่วนตัว 6. () รถจักรยานยนต์เช่า

7.

ประเด็นการประเมิน	ระดับการประเมิน		
	3	2	1
<p>1. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามหรือสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ต้นสักใหญ่ ● น้ำตกห้วยบง ● หาดหินหาดทรายลำน้ำสาละวิน ● ทิวทัศน์ลำน้ำสาละวิน ● จุดชมวิวและทะเลหมอก ● ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ● การจัดเส้นทางเดินชมศึกษาธรรมชาติ ● มีการสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์บ่งบอก(Landmark) ให้นักท่องเที่ยวว่าได้เดินทางมาถึงแหล่งท่องเที่ยว ● วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชนเผ่า <p>2. สิ่งอำนวยความสะดวก(Amenities)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย ● สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พัก (เช่น เครื่องปรับอากาศ, ตู้เย็น, ทีวี, พัดลม) ● บริเวณที่กางเต็นท์ ● บริเวณที่เล่นรอบกองไฟ ● บริการโทรศัพท์สาธารณะ ● ไฟฟ้า ● ประปา ● บริการจองที่พัก ● ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ● ร้านขายของที่ระลึก <p>3. ความสามารถในการรองรับ(Carrying Capacity)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ความเพียงพอของบ้านพัก ● ความเพียงพอของห้องน้ำ/ห้องสุขา ● ความเพียงพอของถังขยะหรือจุดบริการทิ้งขยะ 			

ประเด็นการประเมิน	ระดับการประเมิน		
	3	2	1
<ul style="list-style-type: none"> ● ความเพียงพอของสถานที่จอดรถ ● ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่บริการ <p>4. การคมนาคมหรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● บริการรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว (ที่ทำกร) ● บริการรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว (หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ สว.1 บ้านท่าตาฝั่ง) ● บริการรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว (หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ สว.3 บ้านห้วยบง) ● เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว (ที่ทำกร) ● เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว(หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ สว.1 บ้านท่าตาฝั่ง) ● เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว(หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ สว.3 บ้านห้วยบง) <p>5. ความปลอดภัย(Accomodation)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การจัดเวรยามบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว ● การจัดตั้งจุดตรวจของเจ้าหน้าที่บริเวณเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว <p>6. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว(Information)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การจัดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวหรือมีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว ● การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ ● ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว <p>7. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Activities)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ● กิจกรรมส่อง/ดูนก ● กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ ● กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ 			

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจสภาพทั่วไปในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วันที่ทำการประเมิน.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

1.1 ประเภท

- ธรรมชาติ
- ประวัติศาสตร์
- ศิลปวัฒนธรรม

1.2 จุดเด่น

- ความสวยงามตามธรรมชาติ
- คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม
- คุณค่าทางประวัติศาสตร์
- อื่นๆ (ระบุ).....

2. การคมนาคม

2.1 เส้นทาง

- สะดวก
- ลำบาก
- ปานกลาง

2.2 การเดินทาง

- เฉพาะฤดูกาล
- ทุกฤดูกาล
- อื่นๆ (ระบุ).....

2.3 ยานพาหนะที่เข้าได้

- รถบัส
- รถยนต์

- รถจักรยานยนต์
- จักรยาน
- รถทุกชนิด

2.4 ชนิดของถนน

- ถนนลาดยาง
- ถนนคอนกรีต
- ถนนลูกรัง

2.5 ป้ายบอกทาง

- มาก
- ปานกลาง
- น้อย

3. สิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 ที่จอดรถ

- สะดวก/เพียงพอ
- ไม่สะดวก/น้อยไป
- อื่นๆ.....

3.2 ห้องน้ำ/ห้องสุขา

- จำนวน.....จุด ห้องน้ำ.....ห้อง ห้องสุขา.....ห้อง
- สภาพ.....

3.3 ที่พัก

- จำนวน.....หลัง.....ห้อง
- สภาพ.....
- สิ่งอำนวยความสะดวก.....

3.4 ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม

- จำนวน.....ร้าน
- คุณภาพ.....
- ราคา.....
- อื่น ๆ

3.5 ร้านขายของที่ระลึก

- จำนวน.....ร้าน
- คุณภาพ/ลักษณะสินค้า
- ราคา.....
- อื่น ๆ

3.6 ระบบสาธารณูปโภค

- น้ำประปา (มี/ไม่มี).....
- ไฟฟ้า (มี/ไม่มี).....
- โทรศัพท์
 - จำนวน.....เครื่อง
 - สภาพ.....

3.7 ข้อมูลในศูนย์บริการ

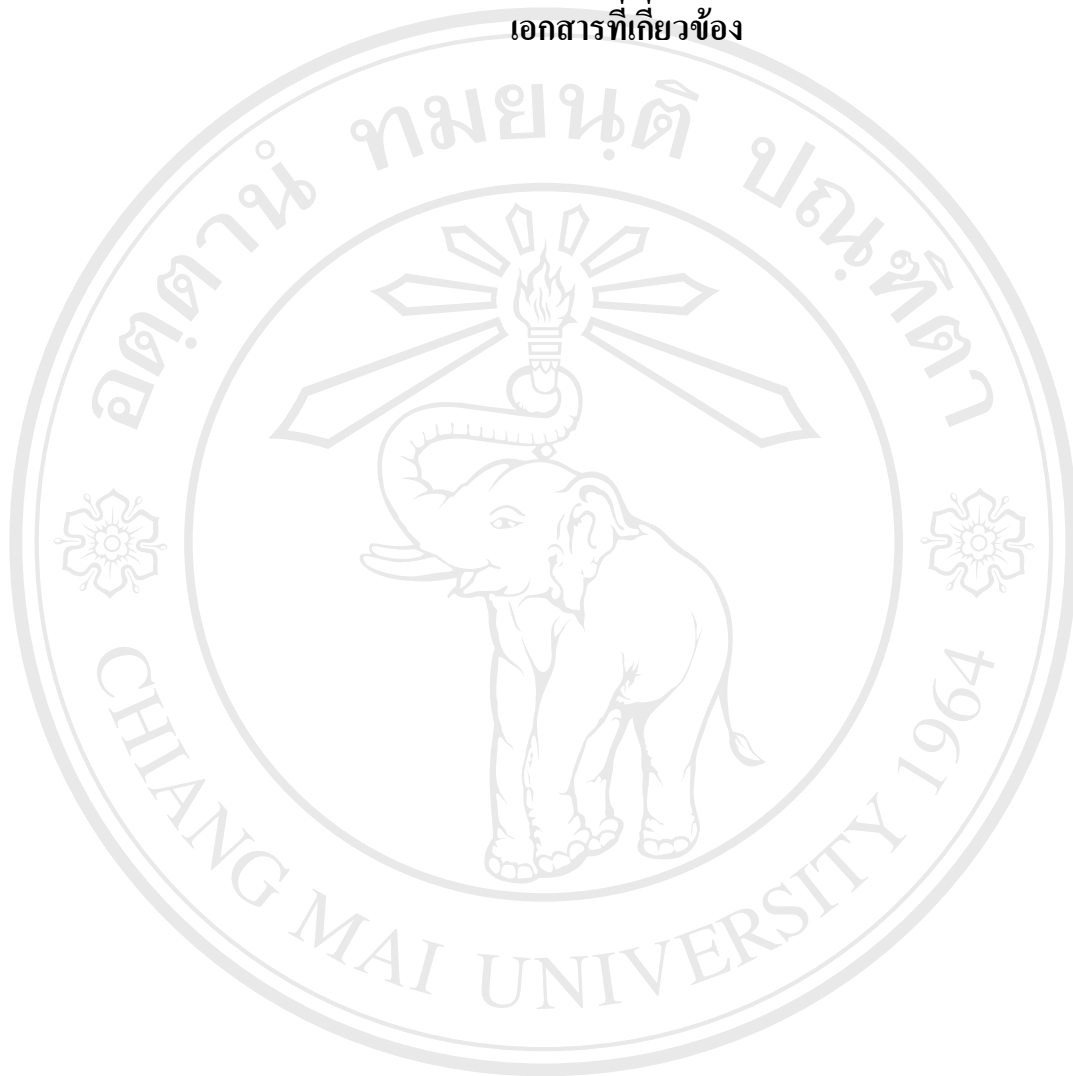
- เพียงพอ/ชัดเจน
- ไม่เพียงพอ
- อื่นๆ

4. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว คน/วัน

- บ้านพัก (คน/วัน)
- เต็นท์ (คน/วัน)
- ที่จอดรถยนต์ (คัน/วัน)
- ห้องน้ำ/ห้องสุขา (คน/วัน)
- ถังขยะ/ปริมาณรองรับขยะ

ภาคผนวก ง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เงื่อนไขประกอบการอนุญาตให้เข้าทำการศึกษาวิจัย
ในพื้นที่ความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ชื่อโครงการ : ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หัวหน้าโครงการ : นายฉลอง ของเดิม

เงื่อนไขประกอบการอนุญาต

1. ต้องปฏิบัติตามนัยระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเข้าไปศึกษาวิจัยทาง
วิชาการในพื้นที่ป่าไม้ พ.ศ. 2542 ข้อ 9 และข้อ 11 อย่างเคร่งครัด
2. ส่งรายงานผลการวิจัยให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อ
เสร็จสิ้นการศึกษาวิจัย จำนวน 5 ชุด
3. ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และตามนัย
ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2533
อย่างเคร่งครัด
4. แจ้งหัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวินทราบล่วงหน้าเป็นหนังสือก่อนเข้าไปใน
พื้นที่ทุกครั้ง

ลงชื่อ ผู้อนุญาต
(นายสุวัช สิงห์พันธุ์)

อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หัวหน้าโครงการรับทราบและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขทุกประการ

เอกสารแผ่นนี้ หัวหน้าโครงการ

- เก็บไว้เป็นหลักฐานการอนุญาต
- ลงนามรับทราบและเก็บไว้เป็นหลักฐานการ
อนุญาต

ลงชื่อ หัวหน้าโครงการ
(นายฉลอง ของเดิม)

การพิจารณาคำขออนุญาตเข้าไปศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

ชื่อโครงการ : ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หัวหน้าโครงการ : นายฉลอง ของเดิม

ส่วนที่ 1 ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการ (กปว.)

วันที่รับเรื่อง 13 มกราคม 2548

การดำเนินการ มีหนังสือแจ้งเวียนกรมการพิจารณาตามแนวทางที่อธิบดีเห็นชอบเมื่อ 17 มกราคม 2548 ตอบกลับภายในวันที่ 31 มกราคม 2548

ลงชื่อ

(นางพรรณวิภา เจริญธนโชติ)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6ว
กรมการและผู้ช่วยเลขานุการ กปว.

ส่วนที่ 2 การพิจารณาของ กปว.

วันที่พิจารณา 17 - 31 มกราคม 2548

ความเห็น กรมการ กปว. พิจารณาและแจ้งผลแล้ว มีมติเห็นสมควรอนุญาต 9 ท่าน

ลงชื่อ

(นายเจอดพงษ์ มกรมณี)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8ว ส่วนแผนงาน
กรมการและเลขานุการ กปว.

ส่วนที่ 3 การอนุญาต

สรุปข้อคิดเห็น เห็นควรอนุญาตตามความเห็นส่วนที่ 2 และการปฏิบัติตามเงื่อนไขประกอบการอนุญาต

ลงชื่อ

(นายเจอดพงษ์ มกรมณี)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8ว ส่วนแผนงาน
กรมการและเลขานุการ กปว. ทำการแทนประธาน กปว.

คำสั่งการ อนุญาต

ลงชื่อ

(นายสุวัช สิงห์พันธุ์)

อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ผู้อนุญาต

(นายเจอดพงษ์ มกรมณี)

พระราชกฤษฎีกา

กำหนดบริเวณที่ดินป่าแม่ขวมฝั่งขวา และป่าสาละวิน
ในท้องที่ตำบลเส้าหิน ตำบลบ้านกาด ตำบลแม่คง ตำบลแม่ขวม
อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ
อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๓๗

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

เป็นปีที่ ๔๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดบริเวณที่ดินป่าแม่ขวมฝั่งขวา และป่าสาละวิน ในท้องที่ตำบล
เส้าหิน ตำบลบ้านกาด ตำบลแม่คง ตำบลแม่ขวม อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอ
สบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมาตรา ๖
วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา
พระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าแม่ขวม
ฝั่งขวา และป่าสาละวิน ในท้องที่ตำบลเส้าหิน ตำบลบ้านกาด ตำบลแม่คง ตำบลแม่ขวม อำเภอ
แม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๓๗"

เล่ม ๑๑๘ ตอนที่ ๕๐ ก.

หน้า ๖๓
ราชกิจจานุเบกษา

๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้บริเวณที่ดินป่าแม่ขววมฝั่งขวา และป่าสาละวิน ในท้องที่ตำบลเสากิน ตำบลบ้านภาค ตำบลแม่กง ตำบลแม่ขววม อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ เป็นอุทยานแห่งชาติ

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

กรม ๑๑๑ ตอนที่ ๕๐ ก

หน้า ๖๔
ราชกิจจานุเบกษา

๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกานี้ คือ เนื่องจากบริเวณที่คั้นป่าแม่ขามฝั่งขวา และป่าสาละวิน ในท้องที่ตำบลสาหิน ตำบลบ้านกาศ ตำบลแม่กง ตำบลแม่ขาม อำเภอแม่สะเรียง และตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื้อที่ประมาณ ๗๒๑.๕๒ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔๕๐,๕๕๐ ไร่ ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีค่า เช่น พันธุ์ไม้ ของป่า สัตว์ป่า นานาชนิด ตลอดจนทิวทัศน์ ป่า และภูเขาที่สวยงามยิ่ง สมควรกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เพื่อสงวนไว้ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน และเพื่ออำนวยประโยชน์อื่นแก่รัฐและประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ถ้าเนา

ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

เรื่อง กำหนดเพิ่มเติมและปรับปรุงอัตราค่าตอบแทนให้พักอาศัยในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติ

ตามประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่องกำหนดค่าตอบแทนให้พักอาศัยในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติ ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม 2547 ได้กำหนดค่าตอบแทนให้พักอาศัยในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติ สำหรับบ้านพักใหม่ที่พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว และบ้านพักเดิมที่ได้ทำการปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นั้น

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้พิจารณาแล้ว เห็นควรกำหนดเพิ่มเติมและปรับปรุงอัตราค่าตอบแทนให้พักอาศัยในบ้านพักอุทยานแห่งชาติให้เหมาะสมกับสภาพบ้านพัก และเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น จึงขอปรับปรุงราคาบ้านพักที่พร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยวใหม่ โดยอาศัยอำนาจตามระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2547 หมวด 1 ข้อ 6 อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้เรียกเก็บค่าตอบแทนให้พักอาศัย ในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติตามอัตราที่กำหนดในบัญชีแนบท้ายประกาศนี้

ข้อ 2 ผู้ใดมีความประสงค์ที่จะใช้บริการเกี่ยวกับที่พักอาศัยในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติ ให้ติดต่อสำรองที่พัก และชำระเงินค่าตอบแทนที่พัก ได้ที่จุดบริการจองที่พักออนไลน์ ปัจจุบันเปิดบริการที่สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือ โทร. 0 2562,0760 และสามารถเข้าไปสำรองที่พักด้วยตนเองทาง <http://www.dnp.go.th>

ข้อ 3 ประกาศฉบับนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2548 เป็นต้นไป

๐) อนึ่ง สำหรับนักท่องเที่ยวที่ได้จองและชำระค่าบ้านพักไว้ก่อนหน้าประกาศนี้ ไม่สามารถนำมาปรับค่าที่พักได้

ประกาศ ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

(นางระวีลา ศักดิ์นิมวงศ์)

นักวิชาการพิเศษ 6 ข

(ลงนาม) ปรีชา จันทร์ศิริตานนท์

(นายปรีชา จันทร์ศิริตานนท์)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ข

รักษาราชการแทนรองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

บัญชีแนบท้ายประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
เรื่อง กำหนดเพิ่มเติมและปรับปรุงอัตราค่าตอบแทนให้พักอาศัยในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติ
ฉบับลงวันที่ **28** กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

10) อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อบ้านพัก	จำนวน นอน/น้ำ	จำนวน (คน)	ค่าตอบแทน บาท/คืน/หลัง
โซนที่ 1 บริเวณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ				
5	ศรีสัชนาลัย 105	1/1	4	1,000
6	ศรีสัชนาลัย 106	1/1	4	1,000
7	ศรีสัชนาลัย 107	3/2	8	2,000

11) อุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับที่	ชื่อบ้านพัก	จำนวน นอน/น้ำ	จำนวน (คน)	ค่าตอบแทน บาท/คืน/หลัง
โซนที่ 1 บริเวณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ				
1	สาละวิน 101 (รักษาสาละวิน 1)			
	สาละวิน 101/1	1/รวม	2	300
	สาละวิน 101/2	1/รวม	2	300
	สาละวิน 101/3	1/รวม	2	300
2	สาละวิน 102 (ปีกไม้ 1)			
	สาละวิน 102/1	1/1	2	300
	สาละวิน 102/2	1/1	2	300
	สาละวิน 102/3	1/1	2	300
โซนที่ 2 บริเวณ หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ สว.1 (ท่าต่าฝั่ง)				
3	สาละวิน 201 (ท่าต่าฝั่ง 1)	3/2	6	900
4	สาละวิน 202/1 (ท่าต่าฝั่ง 2)	2/1	4	600
5	สาละวิน 202/2 (ท่าต่าฝั่ง 3)	2/1	4	600
6	สาละวิน 202/3 (ท่าต่าฝั่ง 4)	2/1	4	600
7	สาละวิน 202/4 (ท่าต่าฝั่ง 5)	2/1	4	600

๑๗

(ถ้อยแถลง)

ประกาศกรมป่าไม้

เรื่อง กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม และค่าตอบแทนที่พึง ในเขตอุทยานแห่งชาติขุนแม
 อุทยานแห่งชาติสาละวิน อุทยานแห่งชาติแม่ยวม อุทยานแห่งชาติไทรทอง
 อุทยานแห่งชาติห้วยหูด อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ
 อุทยานแห่งชาติเขานมเบญจา อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง
 อุทยานแห่งชาติภูโศ-ภูโศไหงป่าดี และอุทยานแห่งชาติภูนารี

.....

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม และค่าตอบแทนที่พึง ในเขตอุทยาน
 แห่งชาติ จำนวน 12 แห่ง คือ

1. อุทยานแห่งชาติขุนแม จังหวัดเชียงใหม่
2. อุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. อุทยานแห่งชาติแม่ยวม จังหวัดแพร่ และจังหวัดลำปาง
4. อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ
5. อุทยานแห่งชาติห้วยหูด จังหวัดสตูล นคร จังหวัดนกรพนม และจังหวัดมุกดาหาร
6. อุทยานแห่งชาติตาพระยา จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดบุรีรัมย์
7. อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี และจังหวัด
 ขอนแก่น
8. อุทยานแห่งชาติเขานมเบญจา จังหวัดกระบี่
9. อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า จังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช
10. อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
11. อุทยานแห่งชาติภูโศ-ภูโศไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา
12. อุทยานแห่งชาติภูนารี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ดังนั้น อาศัยอำนาจตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินการ

ท่องเที่ยวและพักอาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2536 หมวด 1 ข้อ 6 อธิบดีกรมป่าไม้ออกประกาศ

/ ให้เรียกเก็บ ...

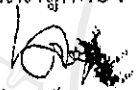
ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียม และค่าตอบแทนที่หัก ในเขตอุทยานแห่งชาติ ช้างต้น จำนวน 12 แห่ง ตาม
อัตราที่กำหนดในบัญชีท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2543

(ลงนาม) **ปลอดประสพ สุรัสวดี**
(นายปลอดประสพ สุรัสวดี)
อธิบดีกรมป่าไม้

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวกัญจน์ ชอบธรรม)

เจ้าพนักงานป่าไม้ 5 ส่วนอุทยานแห่งชาติ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัญชีท้ายประกาศกรมป่าไม้ ลงวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2543

เรื่อง กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม และค่าตอบแทนที่หัก ในเขตอุทยานแห่งชาติขุนแจ
อุทยานแห่งชาติสาละวิน อุทยานแห่งชาติแม่ปืม อุทยานแห่งชาติไทรทอง อุทยานแห่งชาติ
ห้วยหวด อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ อุทยานแห่งชาติเขากม
เบญจา อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง อุทยานแห่งชาติภูโคง-ภูโคงป่าดี
และอุทยานแห่งชาติภูบูนูรี

1. ประเภทค่าธรรมเนียม

ลำดับที่	รายการ	อัตราค่าธรรมเนียม
1.	<u>ค่าธรรมเนียมรายบุคคล</u>	
	1.1 ผู้ใหญ่	คนละ 20 บาท
	1.2 เด็ก	คนละ 10 บาท
2.	<u>ค่าธรรมเนียมยานพาหนะที่เข้าไป</u>	
	2.1 รถจักรยาน	คันละ 10 บาท
	2.2 รถจักรยานยนต์	คันละ 20 บาท
	2.3 รถยนต์ 4 ล้อ	คันละ 30 บาท
	2.4 รถยนต์ 6 ล้อ	คันละ 100 บาท
	2.5 รถยนต์ไม่เกิน 10 ล้อ	คันละ 200 บาท

หมายเหตุ

- เด็กต้องอายุต่ำกว่า 14 ปี แต่ถ้ายายุต่ำกว่า 3 ปี ไม่ต้องเรียกเก็บ
ค่าธรรมเนียม
- นักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้เก็บค่าธรรมเนียมอัตราสำหรับเด็ก
- ค่าธรรมเนียมตามข้อ 2.1, 2.2 และ 2.3 ผู้ขับขี่และผู้โดยสารต้องชำระค่า
ธรรมเนียมรายบุคคล
- ค่าธรรมเนียมตามข้อ 2.4 และ 2.5 ผู้โดยสารต้องชำระ ค่าธรรมเนียม
รายบุคคล ยกเว้นผู้ขับขี่ 1 คน
- รถยนต์เกินกว่า 10 ล้อ ไม่อนุญาตให้ผ่านเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ

/ 2. ประเภทค่าตอบแทนที่หัก

2. ประเภทค่าตอบแทนที่พัก

ประเภทที่พัก	จำนวนห้อง/หลัง		จำนวนผู้พัก (คน)	อัตรา(บาท) / คน / คืน	หมายเหตุ
	ห้องนอน	ห้องน้ำ			
เตียง ขนาด 2 คน	-	-	2	50	ไม่มีเครื่องนอน
สถานที่กางเตียง	-	-	-	30	นำเตียงและ เครื่องนอนไปเอง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

คำสั่งอำเภอแม่สะเรียง

ที่ ๑๙ / ๒๕๔๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเกาะลันตา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

อุทยานแห่งชาติเกาะลันตา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในฐานะหน่วยงานภาคสนามที่รับผิดชอบปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ ที่นุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการ อนุรักษ์ ที่นุรักษ์ อุบลรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในอุทยานแห่งชาติเกาะลันตา

จึงแต่งตั้งให้บุคคลเป็นคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ อุทยานแห่งชาติเกาะลันตา

ดังนี้-

1. นายเฉลิม ปวงท่าสง (ต.อ.บจ.แม่ฮ่องสอน)	เป็นประธานคณะกรรมการ
2. กำนันตำบลแม่คง	เป็นรองประธานคณะกรรมการ
3. กำนันตำบลแม่ยาว	เป็นรองประธานคณะกรรมการ
4. หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ มส 12 (หัวตึงเหย)	เป็นกรรมการ
5. หัวหน้าหน่วยป. ที่ 2 (แม่สะเรียง)	เป็นกรรมการ
6. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง	เป็นกรรมการ
7. ปลัดอำเภอผู้ประสานงาน ประจำตำบลแม่คง	เป็นกรรมการ
8. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว	เป็นกรรมการ
9. ปลัดอำเภอผู้ประสานงาน ประจำตำบลแม่ยาว	เป็นกรรมการ
10. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านแม่ก่อน	เป็นกรรมการ
11. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านหัวขลุ่ยพิทยา	เป็นกรรมการ
12. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านหัวอนแห้ง	เป็นกรรมการ
13. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านหัวขลุ่ย	เป็นกรรมการ
14. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านแม่สะถาย	เป็นกรรมการ
15. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านแม่ตองคา	เป็นกรรมการ
16. ผู้ใหญ่บ้านแม่ก่อน	เป็นกรรมการ

17. ผู้ใหญ่บ้านหัวแดง	เป็นกรรมการ
18. ผู้ใหญ่บ้านหัวหมู่น้ำ	เป็นกรรมการ
19. ผู้ใหญ่บ้านแม่กะตม	เป็นกรรมการ
20. ผู้ใหญ่บ้านหัวค้อบ	เป็นกรรมการ
21. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านป่าหมาก	เป็นกรรมการ
22. ผู้ใหญ่บ้านป่าหมาก	เป็นกรรมการ
23. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัวทราย	เป็นกรรมการ
24. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัวสิงห์	เป็นกรรมการ
25. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งแตง	เป็นกรรมการ
26. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัวไผ่	เป็นกรรมการ
27. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะปวง	เป็นกรรมการ
28. ผู้ใหญ่บ้านหัวขง	เป็นกรรมการ
29. ผู้ใหญ่บ้านกะปวง	เป็นกรรมการ
30. ผู้ใหญ่บ้านหัวสิงห์	เป็นกรรมการ
31. ผู้ใหญ่บ้านหัวทราย	เป็นกรรมการ
32. ผู้ใหญ่บ้านแม่ทองแป	เป็นกรรมการ
33. ผู้ใหญ่บ้านแม่ทองกา	เป็นกรรมการ
34. ผู้ใหญ่บ้านหัวไผ่	เป็นกรรมการ
35. ผู้ใหญ่บ้านขอมกิตติ	เป็นกรรมการ
36. นายถาวร กิ่งวานทรงศ์ (ประธานประชาคมแม่ฮ่อม)	เป็นกรรมการ
37. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสาละวิน	เป็นกรรมการและเลขานุการ
38. นายรังสรรค์ ภูมศรี	เป็นกรรมการและผู้อำนวยการ

ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังนี้-

1. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำและทบทวนแผนการจัดการพื้นที่ ปัญหาที่ดินทำกิน
2. ทิวาณา ขอบ หรือเปลี่ยนแปลงขนาดเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน
3. ติดตามการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่
4. ร่วมกันเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อติดตามตรวจสอบและรับรู้ข้อมูลในวงกว้าง โดยให้ภาษาและรูปแบบที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย
5. จัดให้มีกรประชุมคณะกรรมการอย่างค่อนเนื่อง เพื่อปรึกษาหารือแผนทงและปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ

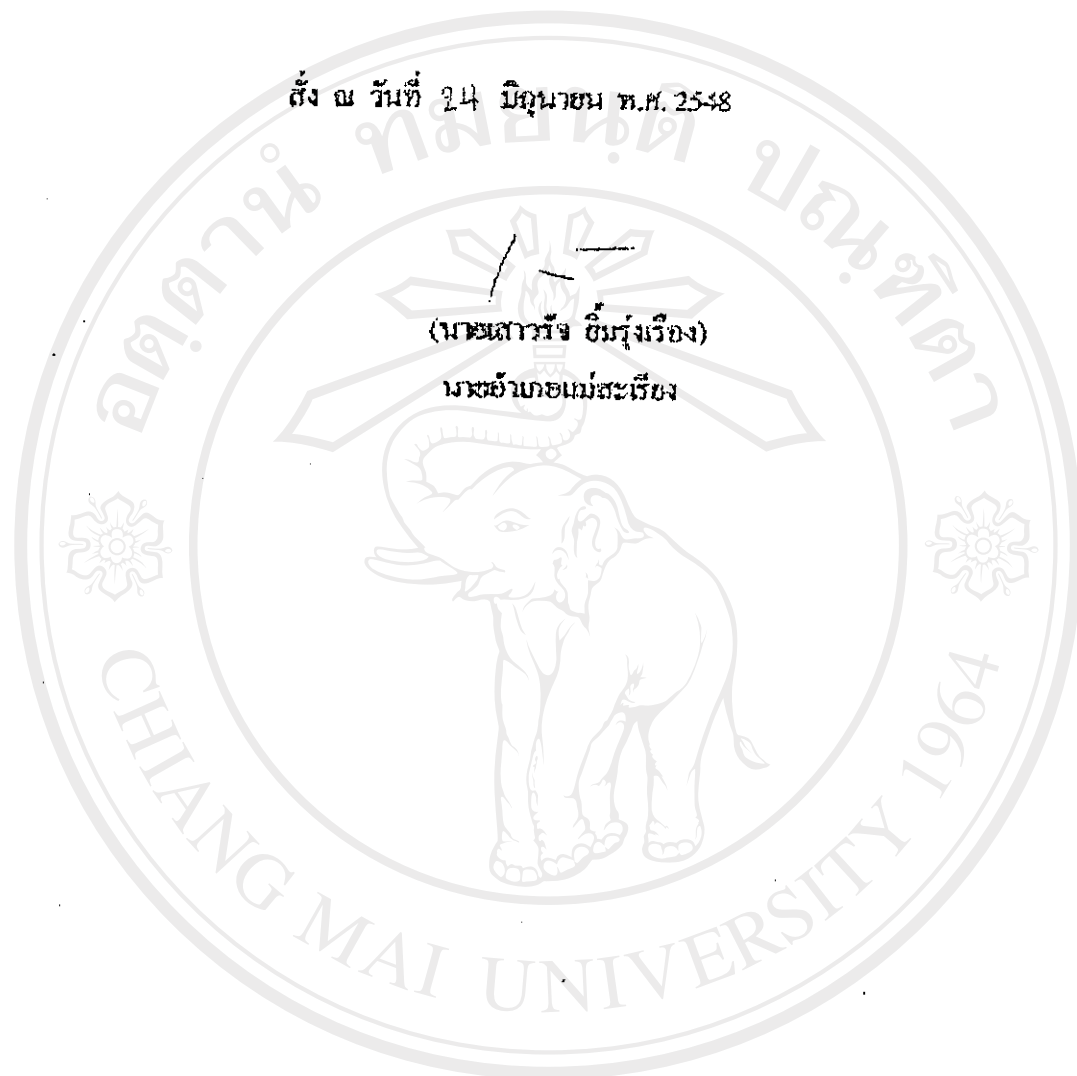
ผลการดำเนินการแจ้งให้ข้าทลแม่สะเรียงทราบเป็นระยะ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2548

(นายสารัง ชัมรุ่งเรือง)

มหาอำมาตย์สะเรียม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

สถิติจำนวนนักศึกษาเทียบ - เงินรายได้ที่หักเก็บ ณ คณะพยาบาลศาสตร์สาขานว

ปีงบประมาณ	รายการ	ด.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม
2547	นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	304	409	1,630	2,900	332	196	666	61	39	76	-	16	6,629
	ค่าธรรมเนียมนักศึกษา	27,040	34,440	47,120	47,300	11,470	5,340	9,540	1,730	750	200	-	500	185,430
	ค่าปรับเทียบเทียบ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	รายรับเงินรายได้ (บาท)	5,000	1,200	7,600	1,500	400	200	-	-	-	-	-	-	15,500
	บริจาค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	รวม	31,040	35,640	54,720	49,800	11,870	6,140	9,540	1,730	750	200	-	500	200,930

สรุปข้อมูลผู้มาเยี่ยมชมเยือน ปี 2547

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รายการข้อมูล	2547	2546	อัตราเปลี่ยนแปลง
จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน	311,031	278,516	+11.67
- นักท่องเที่ยว	301,479	268,347	+12.35
- นักทัศนจร	9,552	10,169	-6.07
จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนจำแนกตามพาหนะการเดินทาง	311,031	278,516	+11.67
- เครื่องบิน	53,595	46,848	+13.97
- รถไฟ	-	-	-
- รถโดยสารประจำทาง	33,853	75,088	-14.96
- รถส่วนตัว	93,783	156,580	+23.76
- อื่นๆ	-	-	#DIV/0!
จำนวนนักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทที่พัก	301,479	268,347	+12.35
- โรงแรม	264,328	164,804	+60.39
- เกสต์เฮาส์	11,525	76,431	-84.92
- บังกะโล / รีสอร์ท	1,726	2,744	-37.10
- บ้านญาติเพื่อน	21,371	22,473	-4.90
- ที่พักในอุทยานฯ	2,529	4,895	+33.46
- บ้านรับรอง	-	-	#DIV/0!
- อื่นๆ	-	-	-
ระยะเวลาทำนุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว (วัน)	2.44	2.33	+4.72
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน (บาท)	1,725.24	1,780.91	-3.13
- นักท่องเที่ยว	1,738.81	1,807.91	-3.79
- นักทัศนจร	1,086.28	1,064.97	+2.00
รายได้ (ล้านบาท)	1,286.55	1,143.05	+12.55
- นักท่องเที่ยว	1,276.19	1,132.02	+12.74
- นักทัศนจร	10.36	11.03	.607

หมายเหตุ : ผู้เยี่ยมชม : นักท่องเที่ยวและนักทัศนจร,

นักท่องเที่ยว : ผู้เยี่ยมชมที่ค้างคืน, นักทัศนจร : ผู้เยี่ยมชมที่ไม่ค้างคืน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นายฉลอง ของเดิม
วัน เดือน ปี เกิด	21 พฤษภาคม 2499
ประวัติการศึกษา	
2509	สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยเป้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2512	สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนบ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2518	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2520	สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้ จังหวัดแพร่
2525	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2536	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สาขาส่งเสริมการป่าไม้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการทำงาน	
2520 - 2528	เจ้าพนักงานป่าไม้ 2 – เจ้าพนักงานป่าไม้ 4 สำนักงานป่าไม้จังหวัดระยอง
2528 - 2540	เจ้าพนักงานป่าไม้ 5 – เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6
2540 - 2545	เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 7 ป่าไม้อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน
2545 - 2546	เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 7 หัวหน้าฝ่ายป้องกันรักษาป่า สำนักงานป่าไม้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2546 - ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการส่วนอำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง